

PRZYSTANEK

bezpłatny dwutygodnik
miłośników komunikacji

nr 22 (22)
19 listopada 2002 r.

kontynuacja Nowinek z Pyrogradu

www.mpk.poznan.pl/kmps/przyst

Chicago

Raport z Chicago

Wiadomości z Chicago ciąg dalszy.

Wreszcie – po ponad stu latach uciążliwego ograniczenia prędkości i niesamowitego hałasu – Chicago Transit Authority postanowiło wyprostować łuki wiaduktu metra nad skrzyżowaniem ulic Harrison i Wabash w Chicago. Wiadukt ten został wybudowany w 1897 roku przez firmę South Side Elevated Railroad w celu połączenia centrum miasta (Loop) z południową linią metra. Jednak od momentu narodzin ten cud techniki inżynierskiej skutecznie ogranicza prędkość wszystkich przejeżdżających tamtędy pociągów do 10 mil na godzinę (16 km/h). Wyprostowanie łuku pozwoli na wprowadzenie do ruchu większej liczby składów i zwiększenie ich prędkości do 35 mil na godzinę (56 km/h), co jednocześnie zwiększy liczbę pasażerów podróżujących Pomarańczową i Zieloną Linią. Obecnie obydwie linie przewożą przez ten odcinek około 58800 pasażerów w dzień powszedni. Zostanie również zredukowane natężenie hałasu powodowanego skręcaniem wózków pociągów. Stalowe słupy, podpierające tory w tym miejscu, zostaną zastąpione betonowymi.

Całość prac związanych z przebudową wykona wyłoniona w przetargu firma FH Paschen. Większość robot konstrukcyjnych zostanie przeprowadzona w bezpośrednim sąsiedztwie łuków, aby zminimalizować przerwę w kursowaniu pociągów. Nie da się jednak uniknąć kolejnego ograniczenia prędkości (5 mph, czyli 8 km/h lub mniej). Na wiosnę 2003 roku przewidywane jest wyłączenie z ruchu odcinka torów na okres dwóch dni (sobota i niedziela) od skrzyżowania ulic Van Buren i Wabash do stacji Roosevelt w celu połączenia nowego odcinka torów z resztą systemu.

Całe przedsięwzięcie sponsorowane jest przez Federalną Administrację Transportu, program Illinois First i Regionalny Zarząd Transportu. Ach!, gdyby tak jeszcze założyć gumowe koła we wszystkich składach i wyprostować łuki przy stacji Merchandise Mart...

To tylko jedno z wielu przedsięwzięć CTA. Pozostałe to:

- budowa nowego wiaduktu i torów (w toku) na Niebieskiej Linii metra na odcinku od stacji 18-tej do stacji 54-tej / Cermak;
- zwiększenie ilości wagonów w każdym składzie z sześciu do ośmiu na Brązowej Linii;
- zakup nowych niskopodłogowych przegubowców,

zapewne znowu dwudrzwiowych... Cóż za przywiązanie do tradycji!

- instalacja automatycznego systemu zapowiedzi tras i przystanków w autobusach;
- przebudowa zwrótki pętli autobusowej na ul. 95;
- wyremontowanie ośmiu stacji metra na Czerwonej Linii na odcinku wzdłuż Autostrady Dan Ryan w południowej części miasta;
- unowocześnienie sygnalizacji i systemów telekomunikacyjnych na węzle kolejowym Clark;

Kolejny szok w terapii CTA to zmiany w serwisie (ponoć na lepsze) na dwóch liniach metra i 13 liniach autobusowych. 9 października 2002 roku Chicagowska Rada Komunikacyjna zatwierdziła zmiany po analizie potrzeb pasażerów i próbach skrócenia czasu podróży. Zmiany te mają też pomóc w przesiadkach. Wszyscy wiedzą, że CTA dwoi się i troi, aby tylko pozyskać nowych klientów. Oficjalnie zmiany kierowane są standardami serwisowymi (pytanie: czy firma w ogóle ma jakieś standardy serwisowe?). Pięć podstawowych miar standardowych to: dystans jaki przebywa przeciętny pasażer aby dotrzeć do autobusu czy metra, przedział czasowy w jakim operuje dana linia, częstotliwość serwisu, ilość pasażerów w najbardziej uczęszczanej lokalizacji danej trasy oraz ilość pasażerów w pojeździe na godzinę. Większość zmian na trasach autobusów zostanie wprowadzona 22 grudnia bieżącego roku, a na liniach metra tydzień później – 29 grudnia.

Ze zmian autobusowych najważniejszą będzie eksperymentalna zmiana trasy autobusu pospiesznego **X21** i skierowanie go do Centrum. Linia kursuje obecnie tylko w soboty, niedziele i święta między Centrum Handlowym North Riverside Park a kompleksem McCormick. Zmiana trasy zapewni połączenie między Centrum Medycznym West Side i Centrum w soboty i niedziele. Pozostałe zmiany wymieńmy od myślników:

- nocna linia **N4** (Cottage Grove) będzie przedłużona od ul. 59. do ul. 63., aby zapewnić pasażerom możliwość przesiadki na nocną linię **N63** (ul. 63);
- autobusy linii **7** (Harrison) będą jeździć na wschód przez Harrison – Canal do Jackson, a na zachód przez Adams – Clinton do Harrison. Ta zmiana pozwoli na lepszą obsługę dworca autobusowego Greyhound i dworca kolejowego Union Station;
- linia numer **18** (ul. 16. / 18.) zapewni teraz pasażerom połączenie z Niebieską Linią metra u zbiegu ulic Cicero i Cermak i Czerwoną Linią metra na stacji Cermak / Chinatown. Zmiana ta zostaje

wprowadzona jako 6-miesięczny eksperyment;

- linia numer **44** będzie kończyć bieg na stacji Pomarańczowej Linii Halsted codziennie. Obecnie kończy ona w soboty, niedziele i święta na stacji Czerwonej Linii metra Cermak / Chinatown;
  - linia numer **60** (Blue Island / 26.) będzie kursować w kierunku wschodnim w Centrum przez Harrison – Canal do Washington, a na zachód przez Madison – Clinton do Harrison. Zapewnić ma to lepsze połączenie pomiędzy kompleksem Uniwersytetu Illinois w Chicago (UIC) a stacją kolejową Union Station i stacją kolei podmiejskiej Northwestern Station, tak w dzień powszedni, jak i w soboty, niedziele oraz święta i wieczorem;
  - linia numer **73** (Armitage) będzie kursować przez Armitage – Racine – Cortland – Hermitage – Armitage o wszystkich porach dnia;
  - w sezonie letnim linia numer **78** (Montrose) obsługiwać będzie plażę Montrose nad Jeziorem Michigan w soboty, niedziele i święta. Może wreszcie założone zostaną wieszaki na rowery w busach tejże linii? Przydałoby się;
  - linia numer **86** (Narragansett / Ridgeland) zostaje wydłużona do Montrose Avenue, by poprawić obsługę tego rejonu przez CTA i zapewnić możliwość przesiadki na linię **78**;
  - w ramach eksperymentu, przez sześć miesięcy, linia **95E** (ul. 93. / 95.) będzie podjeżdżać do Centrum Handlowego Stony Island Plaza u zbiegu ulic 95. i Stony Island;
  - linia numer **126** będzie kursować przez Adams na zachód do Clinton w celu poprawy serwisu przy dworcu kolejowym Union Station;
  - linia numer **152** (Addison) dojeżdżać będzie teraz do wschodniej pętli przez Addison, Lake Shore Drive do West Sheridan Road;
  - linia numer **170** (Uniwersytet Chicago – Lotnisko Midway) zostaje przedłużona na wschód do stacji kolejowej Metra Electric u zbiegu ulic 57. i Stony Island;
- Zmiany w metrze to:
- rozpoczęły w styczniu 2002 roku eksperyment stanie się teraz stałym elementem rozkładu Pomarańczowej Linii. Pociągi tej linii będą teraz kursować na trasie Lotnisko Midway – Centrum (Loop) od poniedziałku do piątku w godzinach 3:55–0:55. Ponieważ w Centrum wykonują pętlę (brak stacji końcowej) aby powrócić na Midway, pojawią się tam w godzinach od 4:19 do 1:19;
  - nowy, 180-dniowy eksperyment rozpocznie się w soboty i niedziele. Serwis sobotni z Midway do Centrum obejmować będzie przedział czasowy

od 4:35 do 0:50. W niedzielę pociągi kursować będą od 5:35 do 23:30 (Midway – Centrum);

- na Fioletowej Linii Ekspresowej (ekspresowej tyko z nazwy) wydłużone godziny kursowania w szczycie staną się normą. Pierwszy pociąg odjedzie ze stacji Linden w podmiejskim Evanston o 5:24, a dotrze do stacji Merchandise Mart w Chicago o 6:04. Ostatni skład wyruszy z Linden o 18:29 i pojawi się na Merchandise Mart o 19:09. Fioletowa Linia kursuje tylko od poniedziałku do piątku.

Gdyby jeszcze połączyć stacje State / Van Buren / Library na tej linii ze stacją Jackson / Dearborn na Niebieskiej Linii i połączyć Brązową Linie z Pomarańczową, to życie byłoby piękne...

Powysze zmiany są mile widziane. Jednak dopóki samochód będzie królował w USA, dopóki problemy nie znikną. Nadwaga połowy ludności, chamstwo na jezdni (choć nie takie jak w Polsce), korki, stłuczki, wypadki, zacofane firmy przewozowe – to tylko czubek góry lodowej...

Witold Wróblewski

Gliwice

Gliwice wczoraj

Zainteresowany historią Gliwic rozpocząłem kwerendę w publikacjach. Trafiłem na dwa wątki, które być może zainteresują historyków z obszaru GOP-u.

Na stanie zajezdni WPK w Gliwicach na początku lat 70. znajdowały się:

- tramwajowe wozy silnikowe – 20 sztuk;
- tramwajowe wozy doczepne – 33 sztuki;
- jednostki autobusowe – 67 sztuk.

Długość eksploatacyjna linii tramwajowych w mieście wynosiła 25,5 km; było podówczas 26 przystanków (według: *Gliwice – zarys rozwoju miasta i okolicy*, praca zbiorowa pod red. W. Szefera, PWN 1976 r.).

Jesienią 1948 roku Zarząd Miasta Gliwice uchwaślił bardzo ambitne plany rozwoju komunikacji, które zakładały:

- przedłużenie linii tramwajowej z ul. Daszyńskiego (obecna pętla Wójtowa Wieś) do Wilczego Gardła i z ul. Stalina (obecnie 1 Maja) do Sośnicy;
- przeprowadzenie kolejki elektrycznej Gliwice – Pyskowie przez ul. Toszecką z odgałęzieniem do Łabęd i powrót do miasta ul. Łabędzka;
- wystąpienie do PKP o nowy przystanek w Porcie Gliwice;
- przeprowadzenie kolejki elektrycznej do Żernik przez ul. Tamogórską;
- zwiększenie ilości autobusów na linii Katowice – Gliwice w celu zlikwidowania tramwaju pospiesznego;
- wystąpienie z wnioskiem do Śląskich Linii Autobusowych o utworzenie trasy zamkniętej [okrężnej] Gliwice przez ul. Pszczyńską do Sośnicy i z powrotem przez ul. Chorzowską;
- powiększenie ilości wozów PKS w godzinach 6:00–8:30 na linii Żerniki – Sośnicowice;
- przedłużenie linii autobusowej Gliwice – Sobieszowice do Pyskowie;
- przedłużenie kolejki elektrycznej od Trynek Dworzec do autostrady.

(według: *Historia Gliwic*, praca zbiorowa pod red. J. Drabiny, Muzeum w Gliwicach). Aż szkoda, że te plany nie doczekały się realizacji!

Marek Malczewski

Warszawa

Funkcjonowanie komunikacji miejskiej w dniach 1–3 listopada

Jak co roku, okres Wszystkich Świętych przyniósł duże zmiany w funkcjonowaniu komunikacji miejskiej w Warszawie. W tym roku specjalna organizacja ruchu obowiązywała aż przez 3 dni – od 1 do 3.11.

Generalnie rzecz biorąc, przez cały wydłużony weekend komunikacja miejska w stolicy kursowała według świątecznych rozkładów jazdy. Wyjątek stanowiło metro, które w dniach 1–2.11. jeździło według rozkładu sobotniego. W celu ułatwienia dojazdu do cmentarzy uruchomiono kilkanaście specjalnych linii cmentarnych oraz wprowadzono sporo zmian w przebiegu tras wybranych linii. Oto jak w szczegółach przedstawiały się te zmiany.

Tramwaje

W godzinach 8:30–17:00 dodatkowym taborem zasilano następujące linie:

- 1 Annapol – Cm. Bródnowski (Odrowąża) – Stare Powązki – Cm. Żydowski – Cm. Ewangelickie – Nowe Bemowo; częstotliwość kursowania co 15 minut zamiast co 30;
- 2 Żerań Wschodni – Cm. Bródnowski (Odrowąża) – Banacha; częstotliwość kursowania co 7–8 minut zamiast co 15;
- 25 Annapol – Cm. Bródnowski (Odrowąża) – Okęcie; częstotliwość kursowania co 7–8 minut zamiast co 15;
- 27 Huta – Cm. Włoski – Stare Powązki – Cm. Żydowski – Cm. Wolski; częstotliwość kursowania co 15 minut zamiast co 30;
- 29 Huta – Cm. Wawrzyszewski – Stare Powązki – Cm. Żydowski – Banacha; częstotliwość kursowania co 15 minut zamiast co 30;
- 32 Annapol – Cm. Bródnowski (Odrowąża) – Pl. Narutowicza; częstotliwość kursowania co 10 minut zamiast co 30;

By zapewnić lepszy dojazd do Cmentarza Wawrzyszewskiego, w dniach 1–3.11. przez cały dzień trasa linii **35** została wydłużona od pętli Piaski ulicami: Broniewskiego – Wólczyńską (Cm. Wawrzyszewski) – Nocznickiego do Huty. Dodatkowo w godzinach największego ruchu tramwaje tej linii podjeżdżały na przystanki z częstotliwością 10-minutową (stała częstotliwość tej linii wynosi 15 minut).

Uruchomiono specjalne linie cmentarne: **40**, **41** i **42**. Kursowały po następujących trasach:

- 40 Cm. Wolski – Wolska – al. Solidarności – Okopowa (Stare Powązki) – rondo Zgrupowania AK Radosław – Słomińskiego – most Gdański – Starzyńskiego – rondo Starzyńskiego – Starzyńskiego – Odrowąża (Cm. Bródnowski) – Budowlana – Rembielińska – Annapol;
- 41 Cm. Wolski – Wolska – Skierniewicka – Kasprzaka – Prosta – rondo Daszyńskiego – Prosta – rondo ONZ – al. Jana Pawła II – Chałubińskiego – al. Niepodległości – Rakowiecka – Rakowiecka-SGGW;
- 42 Huta – Nocznickiego – Wólczyńska (Cm. Wawrzyszewski) – Broniewskiego – pl. Grunwaldzki – al. Jana Pawła II – rondo Zgrupowania AK Radosław – Okopowa (Stare Powązki) – Okopowa (Cm. Żydowski) – al. Solidarności – most

Śląsko-Dąbrowski – al. Solidarności – Targowa – 11 Listopada – Odrowąża (Cm. Bródnowski) – Budowlana – Rembielińska – Annapol – Żerań Wschodni.

Wyżej wymienione linie cmentarne kursowały odpowiednio:

- 01.11. w godzinach 7:00–19:00 z częstotliwością co 6 minut (linia **40**), co 5–10 minut (linia **41**) i co 10 minut (linia **42**);
- 02.11. w godzinach 7:00–18:00 z częstotliwością co 6 minut (linia **40**) i co 10 minut (linia **42**), a w godzinach 7:00–19:00 z częstotliwością co 5–10 minut (linia **41**);
- 03.11. w godzinach 7:00–17:00 z częstotliwością co 9 minut (linia **40**) i co 15 minut (linie **41** i **42**).

Pewną ciekawostką stanowiła obsługa linii cmentarnych. Wprawdzie na poszczególne linie wozy wysyłały te same zajezdnie (dla przypomnienia: w latach ubiegłych na linię **40** – ZET R-1 Wola i R-2 Praga, na linię **41** – ZET R-3 Mokotów, a na linię **42** – ZET R-2 Praga i R-4 Żoliborz), jednak nie można było nie zauważyć faktu, że do obsługi linii **41** zakład R-3 wysłał kilka składów typu 13N, których widok na ulicy Skierniewickiej należy niewątpliwie do rzadkości.

Autobusy

W trakcji autobusowej w okresie Wszystkich Świętych zostało wprowadzonych wiele zmian. Do najważniejszych należy zaliczyć uruchomienie 19 specjalnych linii cmentarnych oraz 2 linii uzupełniających. Na ogół były one obsługiwane przez tabor wielkopojemny (wozy 15-metrowe i przegubowe). Wyjątki od reguły zostały zaznaczone przy opisie trasy. Oto jak zmiany wyglądały w szczegółach:

- 211 Powązki-Cm. Wojskowy – Powązkowska (Stare Powązki) – Cm. Bródnowski (Kołowa); obsługę linii zapewniły zajezdnie MZA: Redutowa i Stalowa;
- 212 Królewska – Wolska (Cm. Wolski) – Powązki-Cm. Wojskowy; obsługę linii zapewniła zajezdnia MZA Redutowa (autobusy krótkie);
- 213 Cm. Północny-Brama Gł. – Wólczyńska (Cm. Wawrzyszewski) – Cm. Bródnowski (Kołowa); obsługę linii zapewniły zajezdnie MZA: Redutowa i Stalowa;
- 214 Cm. Północny-Brama Gł. – Wólczyńska (Cm. Wawrzyszewski) – Powązkowska – Powązki-Cm. Wojskowy; obsługę linii zapewniły zajezdnie MZA: Redutowa i Kleszczowa;
- 222 Królewska – Powązkowska (Stare Powązki) – Powązki-Cm. Wojskowy; obsługę linii zapewniła zajezdnia MZA Woronicza;
- 225 Pl. Narutowicza – Cm. Bródnowski (Kołowa); obsługę linii zapewniła zajezdnia MZA Woronicza;
- 227 Królewska – Cm. Bródnowski (Kołowa); obsługę linii zapewniły zajezdnie MZA: Inflancka i Redutowa;
- 242 Królewska – Cm. Północny-Brama Gł.; obsługę linii zapewniły zajezdnie MZA: Inflancka i Redutowa;
- 250 Cm. Północny-Brama Gł. – Cm. Północny-Brama Płd. – Cm. Północny-Brama Zach.; obsługę linii zapewniła zajezdnia MZA Chełmska (autobusy krótkie);
- 251 Wiatraczna – Powązkowska (Stare Powązki) – Powązki-Cm. Wojskowy; obsługę linii zapewniła zajezdnia MZA Chełmska;
- 256 Bródno-Podgrodzie – Chodecka (Cm. Bródnowski) – Cm. Północny-Brama Gł.; obsługę li-

- nii zapewniły zajezdnie MZA: Inflancka i Stalowa;
- 263** Pl. Narutowicza – Powązkowska (Stare Powązki) – Powązki-Cm. Wojskowy; obsługę linii zapewniła zajezdnia MZA Redutowa;
- 269** Wiatraczna – Cm. Bródnowski (Kołowa); obsługę linii zapewniły zajezdnie MZA: Chełmska i Ostrobramska;
- 270** Dw. Wschodni (Kijowska) – Powązkowska (Stare Powązki) – Powązki-Cm. Wojskowy; obsługę linii zapewniły zajezdnie MZA: Ostrobramska i Stalowa;
- 276** Królewska – Cm. Bródnowski (Odrowąża); obsługę linii zapewniły zajezdnie MZA: Chełmska i Stalowa (autobusy krótkie);
- 281** (Warszawa) Pl. Wilsona – Marymoncka (Cm. Włoski) – (Palmyry) cmentarz – Pocięcha; obsługę linii zapewniła zajezdnia MZA Stalowa (autobusy krótkie);
- 284** Pl. Narutowicza – Wolska (Cm. Wolski) – Cm. Północny-Brama Gł.; obsługę linii zapewniła zajezdnia MZA Stalowa;
- 288** Wiatraczna – Cm. Północny-Brama Gł.; obsługę linii zapewniła zajezdnia MZA Woronicza;
- 290** Królewska – Powązkowska (Stare Powązki) – Powązki-Cm. Wojskowy; obsługę linii zapewniła zajezdnia MZA Kleszczowa.

Linie cmentarne kursowały przez 3 dni w następujących godzinach: 1.11. – od 7:00 do 19:00, 2.11. – od 8:00 do 18:00 i 3.11. – od 8:00 do 17:00. Wszystkie wymienione linie (poza **281**) jeździły bez ustalonych rozkładów jazdy. Odjazdy z przystanków końcowych odbywały się na polecenie Nadzoru Ruchu ZTM-u. W praktyce zdarzało się, że autobusy kursowały nawet co 1–2 minuty. W przypadkach nagłych wozy wysyłane były „przejazdami technicznymi” na drugi kraniec. Gdy frekwencja spadała, część wozów zsyłano do zajezdni. Autobusy linii cmentarnych przeżyły też kilka kolizji, głównie na krańcach Powązki-Cm. Wojskowy oraz Cm. Bródnowski (Kołowa). Były to na szczęście zazwyczaj lekkie otarcia samochodów lub latarni. Odnotowano także kilka „pociągnięć” pasażerów, którzy ze wszelką cenę próbowali dostać się do odjeżdżających autobusów.

W dniach 1–3 listopada uruchomione zostały ponadto dwie linie uzupełniające:

- 207** na trasie: Żerań FSO – Modlińska – Mehoffera (Cm. Tarchomiński) – Światowida – Nowodwory; autobusy kursowały w godzinach 8:00–17:00 co 15 minut, obsługę zapewniała zajezdnia MZA Stalowa (wozy krótkie);
- 208** na trasie: Elsnerów – Księża Ziemowita – Ząb-

kowska – Targowa – Dąbrowszczaków – (powrót: Dąbrowszczaków – Inżynierska – Wileńska – Targowa) – Pl. Hallera; autobusy tej linii kursowały przez cały dzień co 13–16 minut i zastępowały wycofaną z Elsnerowa linię **170**.

W tych dniach w godzinach 8:30–17:00 na stałej trasie Huta – Nowy Rembertów wyjątkowo kursowała także linia przyspieszona **415** – częstotliwość co 22 minuty. Z kolei przez cały weekend nie kursowały wcale linie **100** i **804**.

Spodziejając się zwiększonej liczby pasażerów, 1 i 2.11. zwiększono liczbę brygad na liniach: **115, 125, 126, 137, 141, 145, 148, 161, 169, 170, 180, 181, 183, 189, 191, 194, 409, 506, 508, 517, 520, 524, 701, 706, 708, 709, 718** i **727**. W niedzielę liczba linii zasilonych została ograniczona do 17. Oto ich pełna lista: **115, 125, 126, 137, 145, 148, 161, 169, 170, 180, 181, 183, 191, 409, 500, 701** i **727**.

Potrzeba wysłania przegubowców na linie cmentarne i „zasilenia” spowodowała, że na wielu liniach, na których zwykle dominuje tabor wielkopojemny, pojawiły się brygady obsługiwane solówkami. Były to m.in. linie: **105, 130, 157, 159, 187, 195, 501, 503**, czy **508**.

Ponadto z uwagi na zmianę organizacji ruchu na wielu ulicach (zwłaszcza w pobliżu cmentarzy) w godzinach 7:00–19:00, aż 24 linie autobusowe kursowały częściowo zmienionymi trasami.

Metro

Jak już wspomnieliśmy, w piątek i sobotę w metrze obowiązywał sobotni rozkład jazdy. Dodatkowo w tych dniach w godzinach 8:00–18:00 na trasę wyjechały cztery składy ponadplanowe. W niedzielę – 3.11. metro jeździło już według stałego rozkładu dnia świątecznego.

Tomasz Kaczmarek,
współpraca: **Krzysztof Lipnik**

Poznań

Dwa pokoje z kuchnią

Epoka PRL-u to czas unifikacji wagonów tramwajowych w polskich przedsiębiorstwach komunikacji miejskiej. W Poznaniu – po „wycięciu” przedwojennych pociągów – w eksploatacji pozostały dwuosiove enKi i produkowane od połowy lat 60. wagony przegubowe 102N i 102Na wraz z następcami – rodziną 105N.

Mimo upływu lat, w pamięci poznaniaków pozostają do dziś charakterystyczne wozy „dwa pokoje z kuchnią”, wśród fachowców określane mianem P1D.

Te bardzo ładne wagony o nowoczesnej, opływowej sylwetce wyprodukowano w warsztatach Poznańskiej Kolei Elektrycznej przy ul. Gajowej w ramach przygotowań do Powszechnej Wystawy Krajowej w 1929 r. Wyróżniały się wejściem usytuowanym pośrodku wagonu – „kuchnią”, z której to można było wejść do dwóch symetrycznie rozmieszczonych przedziałów pasażerskich z ławkami – „pokoje”. Owa środkowa część wagonu była obniżona, stąd wnioskujemy, że to pierwszy niskopodłogowy typ tramwaju w naszym mieście. W latach 60. kursowały z numerami taborowymi z zakresu 381 do 399.

W latach 1929–1930 ogółem wykonanych zostało 20 takich wagonów. Ostatnie sztuki P1D z ruchu liniowego Poznania wycofywano w miarę dostaw stodołek w latach 1969–1973 (wtedy kursować przestały też ostatnie duże doczepy szczecińskie oraz Ringhoffery i Heidelbergi). Wycofane z eksploatacji systematycznie złomowano, niektóre przez pewien czas służyły jako podręczne magazynki. Przedostatni taki wagon usunięto w 1987 roku. Uchronić udało się ostatni egzemplarz serii o numerze taborowym 388. Niestety, nie pozostał długo w Poznaniu – w 1988 roku przekazano go do Krakowa, gdzie polscy przewidywały utworzenie centralnego, ogólnopolskiego Muzeum Komunikacji Miejskiej. Choć wagon był w złym stanie technicznym, to jednak o dziwo kompletny! Plany utworzenia w Krakowie muzeum długo nie mogły się zmaterializować, wagon przez kolejne 5 lat stał w Nowej Hucie „pod chmurką”. W 1998 roku trafił pod dach dawnej krakowskiej zajezdni tramwajowej przy ul. Wawrzyńca, gdzie pozostaje w niezmiennym stanie do dzisiaj.

Tylko dzięki krakusom unikatowy wagon zachował się do dnia dzisiejszego – uszanujmy to. Czy jednak miasto takie jak Poznań, aspirujące dziś do roli znaczącego centrum turystycznego, dbającego o historię i dziedzictwo kulturowe, nie powinno dążyć do powrotu „dwóch pokoi z kuchnią”? Nie powinniśmy zabiegać o remont wagonu?

Może zbliżająca się rocznica 750-lecia lokacji naszego miasta byłaby dobrą okazją po temu, by unikat, który został w Poznaniu wyprodukowany i tu wiernie służył przez blisko 40 lat, wrócił w chwałę na poznańskie ulice?

Panie Prezydencie, Panowie Radni pomóżcie pasjonatom spełnić życzenie poznaniaków!

KMPS

Z k r a j u i z e ś w i a t a

Bielsko-Biała

Tabor

A Niedługo zakończy się postępowanie kasacyjne ikarus 415.14D o numerze 072, którego wrak opuścił w połowie listopada zajezdnię MZK. Autobus ten w październiku ubiegłego roku uległ poważnemu wypadkowi (wymuszono nań pierwszeństwo przejazdu, wskutek czego autobus uderzył w forda fiesty, a następnie w stojącą obok kamienicę; zginęły 3 pasażerki fiesty, kilkunastu pasażerów autobusu z kierowcą włącznie zostało rannych).

A Wbrew wcześniejszym zapowiedziom, do Biel-

ska nie trafi 9, tylko 6 solarisów Urbino 12. Liczebność dostaw w następnych latach również stoi pod znakiem zapytania.

A Wszystko wskazuje na to, że MZK rozpoczęło akcję wymiany tablic rejestracyjnych. Z końcem października nowe tablice otrzymał ikarus 280.26-720, a niedługo później jelicz M11-672. Warto dodać, że w lipcu 2001 roku białe tablice otrzymał ikarus 280.37-005.

Linie

A 17.11. nastąpiła piąta w tym roku zmiana rozkładu jazdy linii **25**. Zmieniła się liczba kursów z pętli Klubowa Spółdzielnia do Auchan oraz Osrodka

Zdrowia w Mazańcowicach. Poprzesuwano także godziny odjazdów kursów porannych, nie uległa zmianie za to ich częstotliwość.

Z pamiętnika lakiernika

numer pojazdu	poprzed. reklama	obecna reklama	uwagi
autobusy			
024	CH Sarni Stok	Hormann	-
043	CH Sarni Stok	IDEA	-

Paweł Adamus

Brema

Linie

Od 4.11. w Bremie (prócz Bremen-Nord) funkcjonuje nowy rozkład jazdy. Wszystkie linie za wyjątkiem **5-tki** kursują co 10 minut. W szczycie na najbardziej obciążonych odcinkach (linie **2** i **10** od Hauptbahnhof do Groepelingen, linia **6** na całej długości) kursują wagony dodatkowe tak, że łączna częstotliwość wynosi 5 minut). **5-tka** kursuje tylko w szczycie na trasie Arsten – Horn-Lehe co 20 minut (linia posikowa dla **4-ki**), wprowadzono także szybką linię **4S** (z Borgfeld w kierunku miasta), która przyspieszona jest między Borgfeld a Kirchbachstrasse, zaś dalej kursuje jako normalna **4-ka**.

Karol Tyszk

Bydgoszcz

Tabor

Z ulic zniknęły ik280: 3613, 3618 i 3617. Zajeżdźni zmienił również wóz 3468. Teraz nocuje w bazie przy ul. Szajnochy, gdzie otrzymał numer 2468.

Linie

Trwają prace przy przebudowie skrzyżowania ul. Toruńskiej i Nowotoruńskiej. Tramwaje kursują jednym torem – północnym. Prawdopodobnie wkrótce podłączone zostanie nowe torowisko. Jest ono jednak ułożone inaczej – biegnie nieco na południe od poprzedniego.

Piotr Tomasiak

Bytom

Tabor

PKM Bytom S.A. gości testowy autobus volvo 7000. Firma zakupiła ponadto dwa żółto-czerwone ikarusy 280.26 z PKA Gdynia.

Z pamiętnika lakiernika

numer pojazdu	poprzed. malowanie	obecne malowanie	uwagi
autobusy			
7228	kremowo-czerwone	żółto-czerwone	zakładowe PKM Bytom

Bartosz Mazur, Jakub Jackiewicz

Chorzów

Linie

Prace przy remoncie torowiska na chorzowskim Rynku zbliżają się powoli do finału. Na ukończeniu jest już odcinek toru między przystankiem tramwajowym a skrzyżowaniem z ul. Dąbrowskiego. W weekend 16–17.11. przebudowane zostanie skrzyżowanie z ul. Kościuszki i do końca robót zostanie już tylko krótki fragment toru przy samym przystanku w kierunku Katowic.

Jakub Jackiewicz

Częstochowa

Tabor

Do krainy wiecznych objazdów udały się: ikarus 260 o numerze 226 oraz ikarusy 280 o numerach 276 i 302. Tym samym stan taboru autobusowego w Częstochowie wynosi obecnie 171 sztuk.

Linie

Po analizie postulatów mieszkańców (zgłoszonych po wprowadzeniu 1.07. nowego układu linii autobusowych oraz nowych rozkładów jazdy) od 1.12. zmienione zostaną niektóre trasy komunikacji miejskiej:

- linia **19** powróci z ul. Jadwigi na ul. Rocha, Rynek

Wieluński i al. Jana Pawła II;

- linia **11** skierowana zostanie z Alei NMP przez ul. Barbary i Jadwigi do pętli przy cmentarzu św. Rocha. Skasowana zostanie natomiast jej obecna pętla przy ul. Zaczyszańskiej;
- linia **13** zamiast al. Jana Pawła II pojedzie: Warszawską – pl. Daszyńskiego – al. NMP do ul. Nowowiejskiego.

Po zakończeniu budowy ul. Obrońców Westerplatte zmieniony zostanie również od nowego roku bieg autobusów linii **25**. Pojadą one z al. Wyzwolenia do ul. Szajnowicza-Iwanowa przez ul. Obrońców Westerplatte, a nie – jak obecnie – przez Dekabrystów.

W dniu Wszystkich Świętych uruchomiona została specjalna linia autobusowa relacji Cmentarz Świętego Rocha – Cmentarz Kule (ul. Tartakowa) z pośrednimi przystankami na placach Biegańskiego oraz Daszyńskiego. Autobusy tej linii kursowały od godziny 9:00 do 18:00. Obsługę zapewniały przegubowce o numerach 341, 343, 344, 349, 350, 351, 354, 355. Mieszkańców obowiązywały bilety w cenie 1,50 zł bez uprawnień do ulg, które sprzedawano wprost z samochodów osobowych na czterech przystankach: Plac Daszyńskiego, Plac Biegańskiego Cmentarz św. Rocha, Cmentarz Kule oraz w autobusie przed Ratuszem. W Dniu Wszystkich Świętych wzmocnienie otrzymały linie **12**, **15**, **16**, **17**, **26** i **52**, a także linia tramwajowa, umożliwiając lepsze połączenie różnych dzielnic miasta z rejonami przy cmentarzach.

Rozmaitości

Od 9.11. pasażerowie płacą mniej za bilety okresowe na okaziciela. Bilety normalne kosztują teraz 76 zł (zamiast 82 zł), natomiast ulgowe – 38 zł (zamiast 41 zł). Odpowiednio tańsze są również bilety półmiesięczne: normalne – 42 zł (dotąd 46 zł) oraz ulgowe – 21 zł (dotąd 23 zł).

Częstochowski MPK Sp. z o.o. rozpoczęło nową dziedzinę działalności, jaką jest dokonywanie cudów. Jeszcze niedawno na łamach prasy kierownik Działu Organizacji Ruchu, Zbigniew Wiaderek, na pytanie pasażera, dlaczego linie **18** i **33** (pełniące po reformie łącznie rolę dawnej **18-tki**) jadą w niedzielne popołudnia wspólnie (raz na godzinę z 1–5 minutowym odstępem), odpowiedział, że inaczej się nie da, tłumacząc to różną ilością autobusów na każdej z tych linii. W rzeczywistości ilość jest ta sama, długość istotnie się różni. Wybaczając te drobne zaległości matematyczne, przyjmijmy, że chodzi o to samo. Istotnie bowiem – nie da się w tej sytuacji ułożyć rozkładu idealnie skoordynowanego z odstępami 27–27. Nikt jednak takiego nie oczekuje. Wystarczyłoby na przykład 15–43. Odstępy jednonominowe przy tak niskiej częstotliwości i bezczelne „nie da się” to skandal. I oto od 1.11. na linii **33** obowiązuje nowy rozkład jazdy, który wprawdzie trudno nazwać skoordynowanym z **osiemnastką** (wciąż zdarzają się odstępy 4–5 minutowe, lecz w innych niż dotychczas porach dnia – tym razem w niedziele do południa), niemniej jednak w omówionych wyżej godzinach koordynacja znacznie się poprawiła. Jednak jakoś się dało...

Z pamiętnika lakiernika

numer pojazdu	poprzed. reklama	obecna reklama	uwagi
autobusy			
29	M1	biały	po remoncie
354	KIA	biały	-
354	M1	biały	-
320	M1	biały	-

332 Citroën biały po remoncie

Rafał Lamch, Wojciech Liberda

Gliwice

Tabor

6.11. przed Urzędem Miasta w Gliwicach uroczystie przekazano 3 nowe autobusy MAN NL223 dla PKM Gliwice. Nowe nabytki niczym nie różnią się od poprzednich; otrzymały numery 22, 23 i 24. Autobus numer 24 jest 750-tym MANem wyprodukowanym w fabryce pod Poznaniem.

Jakub Jackiewicz

GOP

Tabor

Pod koniec października zakończył się trwający kilka miesięcy remont kapitalny wagonu roboczego N-110R. Wagon został zmodernizowany – otrzymał obwód niskiego napięcia z hamulcami szynowymi i przetwornicą. Jest to jedyny remont kapitalny wykonany w tym roku przez PKT Katowice. Trwa ponadto remont lorki-plągu rotacyjnego numer 30 na podwoziu przedwojennego wagonu LHB tramwajów bytomskich.

Linie

Dnia 25.10. otwarto dla ruchu przebudowaną ul. Świerczyny w Mysłowicach. Tym samym zmieniła się trasa linii autobusowej komunikacji zastępczej **T-14**, która nie „zwidza” już objazdu w rejonie myśłowickiej giełdy samochodowej. Ciekawostką jest fakt, że mimo skrócenia trasy (14 minut w jedną stronę) linię nadal obsługują 3 autobusy (w dni robocze i soboty) przy 20-minutowej częstotliwości ruchu. Wciąż zamknięty pozostaje odcinek ul. Starokościelnej (od mijanki Mysłowice Szpital do Kościół). Dla linii autobusowych kursujących w rejonie robót wprowadzono następujące objazdy:

- linie **26**, **106**, **150**, **675** i **926** w kierunku Sosnowca kursują ulicami Krakowską – Towarową – Bytomską – Świerczyny – Boliny i Sosnowiecką, przystanki Mysłowice Kościół i Mysłowice Szpital zostały przeniesione na ul. Towarową, linie te zatrzymują się również na przystanku Mysłowice Kościół (stanowisko na ul. Krakowskiej). Zaznaczyć należy, że linie **26**, **150** i **926** w kierunku centrum Mysłowic, Niwki i Jęzora kursują stałą trasą;
- trasa linii **675** w kierunku Brzezinki wiedzie ulicami Boliny – Świerczyny – Bytomską – Katowicką z obsługą przystanków Mysłowice Kopalnia i Mysłowice Katowicka w zamian za Mysłowice Szpital i Mysłowice Kościół;
- linia **106** w kursach z Sosnowca do Wesolej skierowana została ulicami Boliny – Świerczyny – Bytomską – Katowicką, autobusy nie obsługują przystanków Mysłowice Szpital i Mysłowice Kościół, a w zamian zatrzymują się na przystanku Mysłowice Kopalnia;
- linia **106** w kursach skróconych do przystanku Mysłowice Szpital kursuje ulicami Chopina – Katowicką – Bytomską – Towarową do przystanku Mysłowice Kościół (stanowisko tymczasowo zlokalizowane na ul. Towarowej), który stał się tym samym przystankiem początkowym i końcowym, obsługiwany jest również przystanek Mysłowice Kopalnia;
- dla linii **66**, **77**, **220** i **788** w kursach skróconych do Mysłowic Szpitala ustanowiono przystanek Mysłowice Kościół jako początkowy / końcowy – do stanowiska zlokalizowanego na ul. Towarowej

autobusy jadą ulicami Katowicką – Bytomską – Towarową, obsługując po drodze przystanki Mysłowice Katowicka i Mysłowice Kopalnia.

A Od 1.11.2002 r. czasowo do 31.01.2003 r. obsługującej linii 155 przejęła firma Transkom Piekary Śląskie (wcześniej PUH Delta Bytom). Linie 623 i 823 zamiast PKM Bytom S.A. obsługuje PKM Bytom Sp. z o.o., a na liniach 752 i 753 zobaczyć można pomarańczowe ikarusy 260 z firmy Usługi Przewozowe Henryk Polak Chorzów (w miejsce dotychczasowych jeliczy podstawianych przez Meteor Jaworzno).

A 13.11. zakończono prace drogowe związane z przebudową ul. Wielka Skotnica w Mysłowicach. Linie 292 i 618 wróciły na swoje stałe trasy. Jednocześnie, w związku ze zmienioną lokalizacją przystanku Mysłowice Wielka Skotnica II, wprowadzono nowy rozkład jazdy linii 223.

A W dni robocze na linii 830 uruchomiono dodatkowe trzy pary kursów, a na linii 823 w szczycie porannym pojawiają się autobusy przegubowe. Zmiany obowiązują od 4.11.

A Od 23.11. KZK GOP uruchomił czasowo do 24.11. linię bezpłatną S-14 w relacji Katowice Dworzec PKP – Dąbrówka Mała IKEA – Sosnowiec Dworzec PKP.

T 1.11. wprowadzono nowy rozkład jazdy na linii 19 (Bytom – Stroszek). Zmiany objęły przyspieszenie podmiar składów 2x105N na solówki o jedną godzinę w dni robocze, zwiększenie częstotliwości z 15- na 10-minutową w soboty (w godzinach 8–15) oraz likwidację pociągu nocnego PN-231, który zastąpiony został nocnymi kursami pociągu nr 1911.

Rozmaitości

T Chorzowski zabytkowy wagon N-1100 pomagał w promocji niektórych kandydatów wyborów samorządowych. W dniach 19. i 23–25.11. kursował na trasach Gliwice Zajezdnia – Zabrze Plac Wolności (zmiana kierunku jazdy na placu budowy) oraz Katowice Słoneczna Pętla – Brynów Pętla. Jednym z promowanych kandydatów na radnego był wicedyrektor ZKT-4 Gliwice.

Jakub Jackiewicz

Kaliningrad

Rozmaitości

■ Korespondent przebywający na początku listopada w tym uroczym mieście, poczynił dla Was pewne obserwacje aktualizując artykuł z 1999 roku, jaki ukazał się w *Nowinkach z Pyrogradu*. W Kaliningradzie praktycznie nie widać już oryginalnych królewieckich T4 – tabor krótki reprezentują tylko T4D ex Halle (Saale). Podobnie sytuacja ma się w przypadku KT4, wśród których jednak zauważono zarówno KT4D ex-Cottbus, jak i oryginalne królewieckie KT4. Częstotliwość kursowania tramwajów spadła znacząco, zaś pojawiły się niesamowite hordy zabytkowych autobusów z całej Europy – niektóre typy widziane po raz pierwszy i zapewne ostatni. Pojazdów ex-radzieckich również praktycznie nie stwierdzono. W trolejbusach bez zmian – królują ziutki w stanie daleko i bardzo daleko posuniętej dewastacji.

Tomasz Gieżyński

Katowice

Tabor

A Uszkodzony 19.07. w wypadku na katowickim Osiedlu Tysiąclecia ikarus 280.70E-110 z PKM Katowice (najechanie przez rozpędzonego ikarusa z PKM Gliwice, poważnie rozbita przyczepa), został

już uzdrowiony i pojawił się w listopadzie na swojej stałej linii 110. Po uszkodzeniach nie ma ani śladu.

Linie

A W związku z oddaniem do użytku drogi łączącej ulice Kolońską oraz Rataja i Ossowskiego w Katowicach, zmianie uległa trasa linii 177 – w kierunku Kochłowice autobus kursują ulicami Mikołowską – Kochłowicką – Kolońską – Rataja – Witosa – Kochłowicką i dalej stałą trasą, w kierunku Katowic trasa wiedzie ulicami Kochłowicką – Witosa – Rataja – Bocheńskiego – Kochłowicką – Mikołowską i dalej bez zmian. Obsługiwane są dodatkowo przystanki Osiedle Witosa Rataja (w obydwu kierunkach jazdy), Osiedle Witosa Centrum (przystanek główny w zamian za dotychczasowe dodatkowe stanowisko) oraz Załęska Haldy Szkoła (tylko w kierunku Katowic). Tą samą trasą kursuje linia 130 w kursach wariantowych przez Osiedle Witosa.

T W dniach 9–11.11. trwały prace przy przebudowie przepustu wodnego pod ul. Gliwicką w Katowicach, co spowodowało konieczność przerwania ruchu tramwajowego. Linie 7 i 40 podzielone zostały na dwie części – od strony Zawodzia zawracały na Placu Wolności w Katowicach, a od strony Bytomia i Chorzowa kończyły jazdę przy zajezdni Chorzów Batory. Komunikację zastępczą obsługiwało 6 autobusów z PKM Katowice.

Rozmaitości

■ Pod koniec października rozpoczęła się przebudowa znajdujących się na placu Szewczyka (dawniej plac Dworcowy) w Katowicach pomieszczeń dyspozytorskich PKM Katowice. Stanowisko dyspozytora zlikwidowane zostało w tym miejscu mniej więcej 2 lata temu, a na piętrze w miejscu dawnej dyspozytorni WPK (później PKM), wyposażonej między innymi w system nagłaśniający, uruchomiono kolekturę biletową. Na czas remontu sprzedaż biletów przeniesiono do przyczepy kempingowej ustawionej pod dworcową estakadą.

Jakub Jackiewicz

Kielce

Magazyn 995

10.11. W godzinach wieczornych na podmiejskiej linii numer 43 w Górnem pod Kielcami pobito kierownicę autobusu. Do bójki doszło, gdy pracownik MPK wysiadł z autobusu i próbował złapać dwóch agresywnych młodych mężczyzn – wcześniej wybili w neoplanie szybę, raniąc przy tym pasażerkę. Na pomoc udał się jeden z podróżnych, jednak chuligani zastraszyli go „tulipanem” z rozbitej butelki. Kierowcy cudem udało się uciec do autobusu, zamknąć drzwi i odjechać. Niestety stracił przytomność i tylko dzięki refleksowi pasażera, który niemalże natychmiast złapał kierownicę, nie doszło do wypadku. MPK-owcy domagali się zlikwidowania niebezpiecznej linii. Wicedyrektor MPK stwierdził jednak, że takie radykalne posunięcia są niepotrzebne. Nie chcąc dopuścić do zastraszenia personelu przez chuliganów, zaapelował do policji, by zwróciła szczególną uwagę na tereny znajdujące się w niebezpiecznych miejscach, w szczególności na końcowe przystanki, które nieraz usytuowane są w lasach. 15.11. zatrzymano dwóch podejrzanych o napad.

Michał Musiał

Kraków

Linie

A Zakończenie robót drogowych w ul. M. Wańkowiec umożliwiło dnia 13.11. przywrócenie linii

149 na stałą trasę.

A Podobnie, z powodu zakończenia robót kanalizacyjnych w ul. Sucharskiego, od 16.11. autobusy linii 143 powróciły na swoje stałe trasy.

A W poprzednim numerze podaliśmy, że od 31.10. zmieniła się trasa linii 123, której autobusy omijają teraz pętlę Lesisko. Okazuje się jednak, że busy nadal tam zajeżdżają, jednak – co ciekawe – przez kilka godzin po wprowadzeniu tej zmiany z nieznanymi przyczyn faktycznie nie można było ich tam zobaczyć.

T Jak informuje MPK S.A. w Krakowie, od dnia 9.11. do odwołania (planowany termin zakończenia remontu to 29.11.) prowadzona jest naprawa torowiska tramwajowego w ul. Zakopiańskiej (na odcinku od Łagiewnik do ul. Zbrojarzy). W tym czasie pociągi linii 8, 18, 19, 22 i 23 kursują:

- 18 Łagiewniki – Kalwaryjska – Krakowska – Stradomska – Kino Wanda – pl. Wszystkich Św. – Karmelicka – Bronowicka – Bronowice Nowe;
- 19 Łagiewniki – Kapelanka – Dietla – Poczta Gł. – Dworzec Gł. – Basztowa – Długa – Prądnicka – Krowodrza Górka.

Tramwaje tych linii kończą kursy na przystanku przelotowym jak dotychczas linia 18. Przystanek początkowy usytuowany jest na ul. Brożka, zaraz po wyjeździe z zajezdni.

- 22 Łagiewniki – Kapelanka – Dietla – Grzegórzecka – al. Pokoju – al. Jana Pawła II – Pl. Centralny – al. Solidarności – CAHTS – Mrozowa – Walcownia. Tramwaje tej linii kończą kursy na przystanku przelotowym jak linia 18;
- 23 Łagiewniki – rondo Matecznego – Kalwaryjska – Wielicka – Teligi – Bieżanów Nowy. Tramwaje linii 23 od ul. Wadowickiej wjeżdżają w ul. Rzemieślnicza, następnie przejeżdżają przez zajezdnię (bez postoju) z pasażerami na ul. Brożka, dojeżdżają do przystanku końcowego Łagiewniki – jak linia 18 – i następnie podejżdżają na przystanek początkowy przy ul. Wadowickiej.

- 23 Łagiewniki – rondo Matecznego – Kalwaryjska – Wielicka – Teligi – Bieżanów Nowy. Tramwaje linii 23 od ul. Wadowickiej wjeżdżają w ul. Rzemieślnicza, następnie przejeżdżają przez zajezdnię (bez postoju) z pasażerami na ul. Brożka, dojeżdżają do przystanku końcowego Łagiewniki – jak linia 18 – i następnie podejżdżają na przystanek początkowy przy ul. Wadowickiej.

Na czas remontu uruchomiono zastępczą komunikację autobusową 319 po trasie: Łagiewniki – Zakopiańska – Borek Fałęcki.

Rozmaitości

T 7.11. minęło 50 lat od chwili, gdy pierwszy tramwaj linii 5 ruszył po nowej trasie łącząc świeżo wybudowany kombinat metalurgiczny im. Włodzimierza Ilicza Lenina w Nowej Hucie z Rondem Mogiłskim. Trasa pierwszej linii wiodła od Ronda ulicami Mogiłską – Wojewódzką (obecnie al. Jana Pawła II) – Przdowników Pracy (później Lenina, a obecnie Solidarności), kończyła się pętlą w rejonie obecnego skrzyżowania ul. Ujastek i Mrozowej. Z tej okazji MPK Kraków zorganizowało w dniu 9.11. przejazd specjalny dla oficjeli. Ulice przemierzały zabytkowe wagony SN1-37, SN2-87, 102N-203 i 102Na-210 oraz autobus „ogórek” z doczepką (jelcz Mex 272). W niedzielę 10.11. kursowała linia specjalna 0 od Placu Centralnego przez Jana Pawła II – Mogiłską – Dworzec Główny – Basztową – Podwale – Filharmonię – Poczta Główną – Dworzec – Mogiłska z powrotem do Placu Centralnego. Pojawiły się na niej wspomniane już wagony zabytkowe oraz „ogórek” – tym razem solo. Częstotliwość kursowania linii w godzinach 10:00–16:00 wynosiła co 15 minut.

Michał Kamiński, Krzysztof Utracki

Lublin

Tabor

Tr Odliczanie: 821, 824, 825, 832 i... 831. Na ulice

miasta wyjechał kolejny trolejbus, który jeździł po stolicy do 1995 roku. Szczęśliwcem jest T007, rocznik 1991. W odróżnieniu od pojazdu, który wyjechał ostatnio (832), pozostawiono mu oryginalną górę. Pierwszy raz widziany był 9.11. na linii 160 i – znając upodobania jego nowej załogi – przypuszczamy, że na tejże będzie go można ujrzeć najczęściej. Zdradzamy, że we władanie otrzymała trajka dawna załoga tyrystora 775. Skasowano go w wakacje, gdy okazało się, że wymienione kiedyś z niewiadomych przyczyn (najprawdopodobniej w Kopenie) podwozie jest w fatalnym stanie.

Linie

A Komunikacja nocna w Lublinie pozostanie na stałe. Jak wspominaliśmy, weekendowe nocne mikrobusy uruchomiono 27.09. na 2-miesięczny okres próbny. Teraz MPK, ze względu na duże zainteresowanie, powzięło decyzję o wprowadzeniu tego rozwiązania na stałe. Trzy linie (300–302) kursujące w godzinach 23:00–4:00 obsługują trzy mikrobusy Kapena City. Jak obliczono, największe powodzenie linie zyskują w piątki i soboty – około 250 pasażerów. Nie wiadomo jednak, czy promocyjne bilety studenckie w cenie 2,10 zł zostaną utrzymane (bilet normalny to wydatek 4,20 zł).

Rafał Tarnawski, Maciej Zysko

Opole

Tabor

A Z radością pragniemy poinformować, że ogłoszone przez nas wieści o śmierci opolskiego malowania miejskiego (*Przystanek numer 21*) są mocno przesadzone. Otóż: dwa jelcze 120MM/2 o numerach 142 i 144 po wyczerpaniu się okresu reklamowego „TP SA 1033” doczekały się właśnie świeżego malowania żółto-niebieskiego. Schemat nieznacznie różni się od oryginalnego – niebieski pas jest szerszy i sięga dolnej linii okien, tylny zderzak jest obecnie w kolorze niebieskim. W barwach miejskich obwozi się więc 14 autobusów – 10 jelczy 120 i wszystkie 4 jelcze M081MB.

Linie

A Od 14.11. linia 11 (w kierunku Pużaka) zatrzymuje się dodatkowo na przystanku Oleska-Hala. W drugą stronę przystanek ten obowiązuje „od zawsze”. Z nowego przystanku niewątpliwie zadowoleni są mieszkańcy ul. Oleskiej, którzy do tej pory zmuszeni byli „drałować” do przystanku kilkaset metrów, mimo że autobus przejeżdżał pod oknami.

Marek Drewniak

Poznań

Tabor

A Ikarus 280-1535 przeszedł naprawę główną w Kopenie i w nowym ciele wyjechał na trasę 9.11.

T Podajemy numery składów przechodzących NG. Aktualnie w delegacji do naprawy głównej przebywają stopiątki 316+317, 276+277, 244+243, 130+131, 114+113 i 108+109, zaś skład 246+245 szczęśliwie powrócił na S1

T Pijackie wyrażenie „nawalony jak ósemka”, ukute w czasach gdy linię tę obsługiwały ciasne wagony holenderskie, znów nabrało ponurego wymiaru. Wydział S2 Madalińskiego obsługujący tę linię wysyła na nią zdecydowanie za małe wagony typu GT6. Nic, tylko się upić... z rozpacz.

T Jak co roku, pertraktacje z niebiosami w sprawie ustalenia dokładnej daty ataku zimy zakończyły się fiaskiem. Niezrażone tym faktem MPK przeprowadziło przedsezonowy tuning swoich śnieżnych pługów wirnikowych – 2034 i 2037. Czułki i pokrywki

wirników obu wagonów pokryły się ładnym, pomarańczowym kolorem.

T Ze stolicy przybyła komisja kontrolna dopuszczająca tramwaje do ruchu. Dni 15. i 16.11. upłynęły jej na sianiu strachu pośród stopiątek w zajezdni S1; pod koniec listopada blade strach padnie na biedne stowójki z S3.

T Obecnie trwają w ZNT prace nad N+ND 2602+2456. Mają one zlikwidować przecieki wody w obu wozach. Dokonane zostaną także wyprawki lakiernicze, a na wiosnę cały skład zostanie na nowo pomalowany.

T 7.11. w zajezdni S3 zebrała się specjalna komisja z zakładów HCP Cegielski. Radziła nad remontem wagonu 102N-1. Nieoficjalnie wiadomo bowiem, że pudło kanciaka ma być naprawiane w „Ceglarzu”. Komisja szczegółowo obejrzała wagon i dokonała pomiarów pudła.

Linie

A Jak wiadomo, Polska rozwija dynamicznie swą sieć autostrad. W tym miesiącu, w związku z podłączeniem wiaduktu w ciągu ul. Staroleńskiej nad autostradą A2 i w konsekwencji wyłączeniem ruchu kołowego z tej ulicy, na odcinku między Czernichowską a Dziedzicką MPK przygotowało objazdy linii 58, 89 i 94. Od 12.11. linie te jeżdżą zmienionymi trasami:

- linia 58: Staroleńska Dworzec – Staroleńska – św. Antoniego – Minikowo – Ożarowska – Czernichowska – Staroleńska – Głuszyna – Sypniewo. Powrót: Sypniewo – ... – św. Antoniego – Książęca – Staroleńska Dworzec;
- linia 89: Staroleńska Dworzec – Książęca – św. Antoniego – Minikowo – Rondo Minikowo – Sandomierska – Garaszewo i z powrotem: Garaszewo – ... – św. Antoniego – Staroleńska – Staroleńska Dworzec;
- linia 94: Staroleńska Dworzec – Książęca – św. Antoniego – Staroleńska – Dziedzicka – Oświęcimska – Ożarowska – Czernichowska – Staroleńska – Staroleńska Wielka, a z powrotem: Staroleńska Wielka – Staroleńska – Czernichowska – Ożarowska – Oświęcimska – Żeglarska – Masztowa – Skoczowska – Staroleńska – Staroleńska Dworzec.

AT 11.11. odbyło się w Poznaniu tradycyjne święto imienin ulicy Św. Marcin. Na czas obchodów ulica została przekształcona w strefę pieszą; również komunikacja miejska omijała solenizantkę. Linie 2 i 5 z kierunku centrum jechały ul. Fredry, a kursujące zwykle Św. Marcinem w przeciwnym kierunku linie 2, 5, 9 i 13 jeździły objazdem przez ul. Towarową (wszystko w godzinach od 11:45 do 12:45 – na czas przejścia korowodu od kościoła Św. Marcina do Zamku). Zmieniła się również trasa linii tramwajowych 3 (zawracała przez al. Marcinkowskiego) i 10 (od 14:30 do 16:00 jeździła przez ulice Królowej Jadwigi i Górna Wildę) oraz linii autobusowych 71 (między 14:30 a 16:00) i pośpiesznej A (kursowała różnymi objazdami w godzinach 10:00–22:00).

T Od pewnego czasu na trasie miłostowskiej obowiązywało ograniczenie prędkości związane z ochroną drewnianych podkładów, ulegających „biologicznej degradacji”. MPK przeczekalo coroczne, listopadowe obciążenie prowadzącej do cmentarza komunalnego trasy i przystąpiło do naprawy torowiska na odcinku ulicy Warszawskiej między przecznicami Krańcówą a Mogileńską. W czasie około 5 tygodni przewidywanego remontu kursujące tamte dy linie 6 i 8 opatrzone zostały trasami:

- linia 6: Budziszewska – Grunwaldzka – Roosevelt-

ta – Most Dworcowy – Królowej Jadwigi – Krzywoustego – Rondo Rataje – Jana Pawła II – Rondo Śródką – Podwale – Zawady;

- linia 8: Górczyn – Głogowska – Roosevelta – Most Teatralny – Fredry – Mielżyńskiego – 23 Lutego – Plac Wielkopolski – Małe Garbary – Estkowskiego – Wyszyńskiego – Rondo Śródką – Jana Pawła II – Trasa Kórnicka – os. Lecha.

Co ciekawe, stopiątkom wyposażonym w kasetony oświetlane ultrafioletem przygotowano papierowe tablice, których w nocy w ogóle nie widać. Na otarcie też pasażerom korzystającym z tramwajów na trasie miłostowskiej MPK uruchomiło autobusy komunikacji zastępczej: linię **ZA TRAMWAJ** w relacji Rondo Śródką – Warszawska – Miłostowo (nawrót pod wiaduktem w Antoninku) – Warszawska – Dworzec Śródką (przystanek końcowy na ul. Jana Pawła II – wjazd technologiczny na Dworzec – przystanek początkowy na ul. Warszawskiej). Komunikację zastępczą obsługuje Wydział Autobusowy A1. Na razie działa sprawnie, pomijając fakt, że zatramwaje są przepełnione do granic wytrzymałości, dodatkowo grzejącą w korkach.

Magazyn 995

31.10. Kwadrans po 13:00 prowadzona przez Łowcę Masek 4/8 (102Na-40) potrafiła pieszego na zjeździe z ronda Rataje w kierunku Staroleńki. Człowiek na szczęście chyba nie odniósł poważniejszych obrażeń, ponieważ natychmiast oddalił się z miejsca zdarzenia. Tramwaj zjechał do zajezdni.

04.11. Po południu wjeżdżająca na pętlę Górczyn 14/2 (210+209) potrafiła 11-letniego chłopca przebiegającego przez tory. Do szpitala przewiozło go pogotowie ratunkowe. Tramwaj pozostał na linii.

07.11. O godzinie 22:30 doszło do tragicznego wypadku na przystanku tramwajowym Dworzec PKS (dla kierunku Most Dworcowy). Po przełamaniu barierki policyjny radiowóz marki Volkswagen Passat wjechał na chodnik przystanku potrafiąc mężczyznę. W wyniku wypadku ranni zostali także obaj policjanci. Do zdarzenia doszło na skutek zajeżdżenia drogi radiowozowi przez opla astrę. W godzinach 22:40–22:55 wstrzymano ruch tramwajowy kierując bimby objazdami. Pogotowie torowe zabezpieczyło uszkodzone barierki.

08.11. Nocą brykał sobie po PST pług nr 2034 ze szlifierką. O godzinie 3:40 pomiędzy stacjami Szymanowskiego a Kurpińskiego z torów wyskoczyła druga os doczepki. Wstrzymało to tramwaj nocnej linii N21/1, a także do godziny 5:00 pierwsze kursy dzienne. Zastosowano dość ciekawą metodę wstawiania urządzenia na tory – z ratunkiem tym razem nie pospieszył nieustraszony Krupp, a CSW44 ze swoim wysięgnikiem dźwigowym. Za N21 jeździła rezerwa 1160, od godziny 4:35 wspomagana ikarami 1151 i 1508.

08.11. Rankiem wyjeżdżający z zajezdni przy ul. Gajowej w ul. Zwierzyniecką CSW44 zahaczył o tylne prawe naroże renault clio. Samochód, który stał sobie grzecznie zaparkowany przy tejże ulicy, nabrał się kilku wgnieceń.

09.11. Na ul. Hetmańskiej (nad Dolną Wildą) zdarzyły się daewoo nexia, fiat seicento i fiat punto. Dwa pierwsze wyładowały na torowisku tramwajowym skutecznie barykadowując przejazd trzem tramwajom. Cztery osoby zostały ranne. Do czasu usunięcia skutków wypadku po trasie Hetmańska / 28 Czerwca – rondo Staroleńska kursowały dwa zatramwaje.

10.11. Od godziny 10:53 przez 12 minut rondo Rataje blokował zepsuty zestaw 340+341, który ja-

ko 4/9 wybierał się na Starołękę. Do zajezdni For-
teczna dotarł po interwencji pogotowia technicz-
nego, sterowany z drugiego wagonu.

12.11. Przez 20 minut bimby nie mogły pokony-
wać skrzyżowania ulic Zwierzynieckiej i Kraszew-
skiego. A wszystko za sprawą autobusu marki Mer-
cedes, który się złośliwie rozkraczył na torowisku.
Stąd na bok zholował go MPK-owski Star i tym sa-
mym „oswobodził” dwie zablokowane **dwójki**.

12.11. Tuż przed Dobranocką MAN nr 1015 (69/5)
wjechał w zadek kolegi 1023 (78/2), który podąża-
jąc ul. Bukowską od Bałtyku zatrzymywał się przed
skrzyżowaniem z Zeylanda. W 1023 ucierpiała po-
krywa silnika i zbiła się tylna szyba. Stłuczeniu na
przysyłowe kwaśne jabłko uległa także mordka
1023 – zbiły się obie przednie szyby i przemieścił
się pulpit kierowcy. Oczywiście, oba wozy czmych-
nęły do zajezdni.

14.11. Kilka minut po szóstej rano stodwójka nr
33 (4/7) zafundowała 11-minutowe wstrzymanko na
pl. Cyryla Ratajskiego. Zawiniła uszkodzona druga
przetwornica. Po przełączeniach dokonanych przez
pogotowie techniczne, bimba zjechała na S3.

15.11. Godzina 17:30. Z przystanku tramwajowe-
go Most Teatralny w kierunku Połabskiej ruszała
10/5 (GT6-607). W tym momencie przytomność
stracił jeden z jej pasażerów. Wezwano pogotowie
ratunkowe. Mimo długotrwałej reanimacji, około go-
dźny 18:20, lekarz stwierdził zgon mężczyzny. Do-
piero od godziny 17:55 tramwaje zaczęto kierować
objazdami. Prawie cała komunikacja szynowa w
Poznaniu była sparaliżowana, z PST włącznie. O
godzinie 18:25 tramwaj ze zwłokami zjechał w asy-
ście policji na pętlę Wilczak, udrażniając ruch. Po
zabraniu zwłok, około 19:40, udał do zajezdni ce-
lem dyssekcji. Dodajmy, że jako zatramwaje jeź-
dziły dwie rezerwy czynne oraz busy ściągnięte z
brygad 82/7, 51/2 i 77/1.

15.11. Krótko po 22:00 opel jadący ul. Grun-
waldzką w kierunku Bułgarskiej wjechał na chodnik
przystanku tramwajowego Grochowska rozbijając
wiatę, uszkadzając kosz na śmieci i niszcząc płótek
oddzielający przystanek od jezdni. Do szpitala
przewieziono jedną osobę (w momencie zdarzenia
stała na przystanku), która doznała szoku na widok
tego wypadku. Wezwano strażaków, którzy mieli
zdemontować resztki wiaty, jednak nie posiadali
odpowiedniego sprzętu, więc musiały się tym zająć
służby MPK i pogotowie energetyczne. Opel miał
kompletnie rozbity przód i prawy bok.

15.11. O godzinie 15:10 neoplan 1326 (71/3) ja-
dąc na os. Wichrowe Wzgórze potarcił pieszego.
Starszy mężczyzna wyszedł z samochodu
wprost pod koła autobusu na skrzyżowaniu Serb-
skiej i Połabskiej. Z licznymi obrażeniami został
przewieziony do szpitala. Autobus ze zbitymi oby-
dwoma przednimi szymbami zholowano na A1.

Rozmaitości

■ „Nie potrzebujesz już klasycznych biletów prze-
jazdowych, masz pełną kontrolę kosztów, nie tra-
cisz czasu w kolejkach, nie musisz szukać kiosku,
nabywasz doraźnie bilety dla innej osoby dysponu-
jącej telefonem komórkowym, współdzielisz konto
biletowe z inną osobą. Za przejazd wnosisz opłatę z
góry. Oznacza to, że do czasu wyczerpania się limi-
tu na Twoim koncie możesz korzystać ze środków
komunikacji miejskiej bez ograniczeń.” Tak MPK
reklamuje swój najnowszy produkt – nowość w skali
kraju, pionierskie rozwiązanie, mające uprościć ko-
rzystanie z komunikacji miejskiej – pilotażowe
wprowadzenie systemu uiszczania opłaty za korzy-

stanie z autobusów i tramwajów za pomocą SMS-
ów. Działanie systemu jest następujące: SMS w
formacie <strefa> <typ biletu> (gdy chodzi o więk-
szą liczbę biletów należy dodać <Lx>, gdzie x
oznacza liczbę biletów) – przykładowo komunikat
POZ 60U – wysłany na numer operatora systemu
„biletów komórkowych” 7003, powoduje zamówie-
nie biletu w sześćdziesięciominutowego ulgowego.
Potwierdzenie przychodzi w formie raportu zawiera-
jącego typ biletu, datę i czas skasowania oraz waż-
ności biletu i stan konta do telefonu klienta. SMS z
potwierdzeniem należy zachować do kontroli.
Głównym minusem jest konieczność zakupu karty
ze zdrapką aktywującą funkcję. Wraz z zakupem
karty nabywa się konto o wartości 20 złotych, z któ-
rego każdorazowo ujmowana jest wartość zakupio-
nego biletu. Usługa niewątpliwie zyskałaby większą
popULARNOŚĆ, gdyby udało się wyeliminować z sys-
temu kłopotliwą kartę, której jednak – podobnie jak
biletów jednorazowych – nie da się nabyć w dowol-
nym miejscu o dowolnym czasie. Czekamy na wer-
sję beta! Ponadto mamy nadzieję, że hordy dresia-
rzy nie będą podążać za drużynami kontrolerów i
po kontroli biletowej „kontrolować” telefonów ko-
mórkowych pasażerów.

■ Wielkimi krokami nadchodzi dzień Św. Katar-
zyny, patronki komunikacji miejskiej. Na tę okazję
KMPS planuje imprezy okolicznościowe – oto ich
plan:

- linia turystyczna 0. W tym dniu wyjątkowo kursy
zerówki będą rozpoczynać się i kończyć w za-
jezdni tramwajowej przy ul. Gajowej od godziny
10:00 do 14:00 (co godzinę), a obsługiwać je bę-
dą historyczne wagony N+ND 2602+2456 i 13N-
115. Bilety: ulgowy – 2 zł, normalny – 3 zł.

- zajezdnia przy ul. Gajowej. W godzinach 10:00–
14:00 na terenie zajezdni tramwajowej trwać bę-
dzie wystawa taboru technicznego. Wstęp wolny.
- Dom Kultury Trawajarz przy ul. Słowackiego. W
godzinach 10:00–14:00 będzie można zwiedzić
Izbę Tradycji MPK. Zapraszamy!

■ Zmiany w redakcji *Przystanku*. Poczawszy od
bieżącego numeru przygotowujemy działu *Z kra-
ju i ze świata* zajął się nowy redaktor – Ziemowit
Cabanek. Robiący to dotychczas Adam Białas prze-
jął natomiast opiekę nad działem poznańskim. Ma-
my nadzieję, że dzięki powyższym zmianom *Przy-
stanku* będzie mógł jeszcze lepiej spełniać oczeki-
wania Czytelników.

■ Sieć Hypernova, która przejęła trzy poznańskie
hipermarkety rozpoczęła największą, jeżeli chodzi o
ilość pojazdów w reklamie, kampanię reklamową.
Na niemal wszystkich autobusach pojawiła się re-
klama Hypermowej: na zewnętrznej stronie tylnej
szyby każdego z pojazdów przyklejono gigantyczną
nalepkę wykonaną ze specjalnej folii, dzięki czemu
reklama widoczna jest tylko z zewnątrz autobusu.
Wymiary nalepki mogą budzić przestroch, gdyż za-
słania ona prawie całą powierzchnię szyby. Swoją
drogą już teraz, pomimo że od pojawienia się
pierwszych takich reklam nie upłynęły dwa tygo-
dnie, z niektórych autobusów zwisają odklejające
się górne rogi nalepek. Warto zaznaczyć, że rekla-
my tego typu są nowością jeżeli chodzi o poznań-
skie MPK.

■ Podczas remontu części nawierzchni ul. Dwor-
cowej (na wysokości Dworca Letniego) drogowcy
odstąpili fragment torowiska tramwajowego długości
około dwóch metrów. Ostatni tramwaj przejechał
tamteży w niedzielny wieczór 31.03.1968 r., a wy-
cofanie tramwajów ze wspomnianej ulicy spowodo-

wane było budową Ronda Kaponiera i w conse-
kwencji zmianą układu drogowego szczytu ul.
Dworcowej. Dzięki temu Poznań pozbył się jednego
z ładniejszych motywów pocztówkowych – tramwa-
ju na tle starego frontu Dworca Głównego.

■ Jakby tego było mało, kolejnych odkryć z dzie-
dziny archeologii tramwajowej dokonano na Winia-
rach. W związku z budową przed kościołem św.
Stanisława Kostki alejek i boisk, odsłonięto pokryte
warstwą ziemi i / lub asfaltu fragmenty torowiska.
Torowisko należy do zlikwidowanej w 1980 roku pęt-
li Winiary (zwanej w gwarze okolicznych mieszkań-
ców „elwa” – w języku niemieckim „11” to „elf”), na
której zawracała linia 11.

■ Wymiana szyn na odcinku Bułgarska – Budzi-
szyńska między ulicami Jawornicką i Jeleniogórką
dobiega końca. Zużytych szyn starego typu S49
zostały jeszcze najprawdopodobniej trzy pary. Na
reszcie odcinka leżą nowe szyny rowkowe Ri60N.

Z pamiętnika lakiernika

numer pojazdu	poprzed. reklama	obecna reklama	uwagi
autobusy			
1173	Forum Firm	barwy MPK	po NG
1310	Leroy Merlin	barwy MPK	-
1314	Leroy Merlin	barwy MPK	-
tramwaje			
174+173	barwy MPK	Echinacea	-
234+233	barwy MPK	Echinacea	-
615	TP S.A.	barwy MPK	-

Adam Białas, Tomasz Gieżyński, Krzysztof
Dostatni, Adam Konieczka, Łukasz Nowicki,
Maciej Rudzki, www.mpk.poznan.pl

Radom

Linie

■ Od soboty 16.11. zmieniły się rozkłady czte-
rech linii – 1, 7, 21, 17. W przypadku 1-ki i 6-tki są
to zmiany kosmetyczne, dotyczące godzin odjazdu
pojedynczych kursów w dni powszednie. Autobusy
linii 21 rzadziej pojawiają się na Wincentowie.
Obecnie w dni powszednie dojeżdżają tam tylko sześć
kursów, a dni świąteczne jeden (rano). Reszta kur-
sów (w tym te, które dotychczas dojeżdżały do
Wincentowa) jest wykonywana na podstawowej tra-
sie do Wólki Klwateckiej. Linia 17 została pozba-
wiona części wahadeł wykonywanych do Semina-
rium przy ul. Młyńskiej. Sytuacja ta spowodowane
jest problemami z zawracaniem „nerwopłanów”
N4020 w tej okolicy. Obecnie w dni powszednie
oraz w niedziele i święta wahadła na Młyńską wy-
konują tylko autobusy solowe, natomiast w soboty
wszystkie kursy omijają Seminarium.

■ Od 5.11. rozpoczęła się dalsza modernizacja
ul. Kieleckiej na odcinku od Garbarskiej do Wola-
nowskiej. Na wspomnianym odcinku Kieleckiej
znów wprowadzono możliwość jazdy wyjątkowo w
kierunku Kielc; na trasy objazdowe trafiły autobusy
linii 5, 12 i K jadące w kierunku centrum. Oto
szczegóły:

- autobusy linii 5 w kierunku pętli Os. Gołębiów
oraz K w kierunku pętli Radom / DLP kursują uli-
cami Kielecką – Garbarską – Planową – Główną i
Okulickiego;

- autobusy linii 12 w kierunku pętli Wincentów kur-
sują ulicami Kielecką – Garbarską – Planową –
Główną – Okulickiego i Czarnieckiego.

Na zmienionych odcinkach trasy uruchomiono
przystanki Garbarska / Kielecka (dla linii 5 i 12) oraz

Planowa / Główna (dla linii 5, 12 i K). Ponadto obowiązuje stałe przystanki Główna / Krucza (dla linii 5 i 12) oraz Okulickiego / Przeskok (dla linii 12). Za to czasowo zlikwidowano przystanki Kielecka / Garbarska, Kielecka / Wolanowska (na żądanie), Kielecka / Przytycka oraz Okulickiego / Przeskok (wszystkie w kierunku centrum). Od 7.11. rozpoczęła się w tym samym rejonie modernizacja skrzyżowania Kielecka / Wolanowska / Główna. Zamknięty jest fragment ul. Wolanowskiej, więc autobusy linii 8 i D kursują w obydwu kierunkach ulicami Kielecką – Topiel – Klonową – Wolanowską. Na zmienionym odcinku trasy MZDiK uruchomił okresowy przystanek Topiel / Kielecka (w kierunku Koziej Góry) zamykając za to przystanek Kielecka / Wolanowska (w kierunku Koziej Góry). Jeśli w pracach drogowych nie przeszkodzi pogoda, to objazdy potrwać będą mniej więcej do końca listopada.

Rozmaitości

● Kierujący od kilku miesięcy MPK Witold Spoczyński zrezygnował ze stanowiska prezesa. Rezygnacja Spoczyńskiego została przyjęta 14.11. przez ustępującego Zarząd Miasta. Nieoficjalną przyczyną zaistniałej sytuacji jest chęć pracy bliżej domu. W chwili obecnej (do momentu powołania nowego szefa) obowiązki prezesa MPK pełni wiceprezes Andrzej Żurek.

▲ Operacja „Cmentarz” (tak ją nazwiemy) rozpoczęła się już w czwartek 31.10. MZDiK wypuścił oddział zwiadowczy w postaci zasileń na linię 4 (dojeżdżającą do cmentarza na Firleju). Od godziny 9:00 do godziny 17:00 autobusy kursowały maksymalnie co 5 minut. Główne natarcie nastąpiło 1.11. Do boju rzucono doborowe dywizje MPK i ITS oraz oddziały pomocnicze z PKS Radom. Szczegóły natarcia wyglądały następująco:

- zwiększono częstotliwość kursowania linii 1, 4, 7, 12, 13, 16, 17, 21, 26 oraz wszystkich linii podmiejskich. Według rozkładów sobotnich jeździły linie 6, 11, 24 i 27;

- trasę linii 8 wydłużono z pętli Halinów do pętli Cerekiew, a autobusy kursowały również ze zwiększoną częstotliwością;

- uruchomiono trzy linie specjalne: 9BIS (Os. Prędocinek – Maratońska / Limanowskiego), 15BIS (Janiszpol – Maratońska / Limanowskiego), 17BIS (Os. Gołębiów – Maratońska / Limanowskiego);

- uruchomiono linię pospieszną CM kursującą pomiędzy cmentarzem na Firleju a cmentarzem przy Limanowskiego;

Na liniach 9BIS, 15BIS, 17BIS i CM obowiązywała taryfa miejska. Kolejne dni przyniosły ograniczenie działań frontowych.

- 2.11. ze zwiększoną częstotliwością kursowały linie 1, 4, 7, 11, 12, 13, 17 i 21 oraz 8 na wydłużonej trasie do Cerekwi i CM.

- 3.11. częściej kursowały: 1-ka, 4-ka, 7-ka, 8-ka, 11-ka, 12-ka, 13-ka, 17-ka i 21-ka. Według sobotnich rozkładów jazdy kursowały linie 6, 24, 27 i F.

Na mieście pojawiła się ponownie linia CM. Zmasowanie działań ofensywnych wymusiło także okresowe zmiany tras:

- linia 1: Limanowskiego – Młodzianowska – 1905 Roku – Limanowskiego (w dniach 1–3.11.);

- linia 4: Ofiar Firleja – Barlickiego (pętla końcowa) – Warszawska (w dniach 1–3.11.);

- linia 10: Limanowskiego – Młodzianowska – 1905 Roku (w dniach 1–3.11.);

- linia 11: Limanowskiego – Młodzianowska – 1905

Roku (w dniach 1–3.11.);

- linia 16: Limanowskiego – Młodzianowska – 1905 Roku – Limanowskiego (w dniach 1–2.11.);

- linia 17: Limanowskiego – Młodzianowska – 1905 Roku – Limanowskiego – Starokrakowska; autobusy nie kursowały ul. Młyńską do przystanku Żakowice / Seminarium (w dniach 1–3.11.);

- linia 21 – zmiana trasy podstawowej: ulicami Warszawską – Witosą do pętli Wincentów; autobusy nie kursowały ul. Klwatecką do pętli Wólka Klwatecka (w dniach 1–3.11.);

- linia E: Limanowskiego – Młodzianowska – 1905 Roku – Limanowskiego (w dniach 1–3.11.).

Do ciekawostek operacji „Cmentarz” należy zaliczyć autobusy PKS Radom obsługujące linię specjalną 15BIS (do tej pory na „cmentarze specjalnym” wyłączność miało MPK). Na trasie pojawiły się: gniot numer 301 (na co dzień obsługujący linię 50; w zastępstwie na 50-tkę wyjechał autosan A613MN-302) oraz kilka L11 i przegubowy zemun. Prócz tego, nowości stanowiły dwie przegubowe brygady z ITS-u na linii CM. Tu po raz pierwszy dała znać o sobie nowa polityka MPK – pozbywania się wozów wielkopojemnych (zabrakło hungarów do obsługi). Ciekawe, jak szybko kierownictwo MPK zmieni zdanie co do ilości wozów wielkopojemnych „na stanie”? Pomimo tego operację listopadową należy uznać w Radomiu za udaną.

Tomasz Szydłowski

Sosnowiec

Tabor

▲ Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej w Sosnowcu zakupiło 10 sztuk niskopodłogowych autobusów solaris Urbino 12. Na razie (na początku listopada) producent dostarczył pierwszą partię liczącą 5 sztuk – to pierwsze niskopodłogowe autobusy w PKM Sosnowiec (barwy biało-wiśniowe). Będą posiadać numery taborowe od 060 do 069. Plany rozdysonowania nowego taboru są następujące: 5 sztuk stacjonować będzie w zajezdni Zagórze, 3 w zajezdni Gołonóg i 2 w zajezdni Będzin.

Andrzej Soczówka

Szczecin

Tabor

■ Na początku listopada do służby liniowej powróciły jedyne w tym roku wagony poddane poważniejszej modernizacji – 105Na 1003+1004. Tym razem w drugim wagonie pozostawiono kabinę motorniczego oraz zrezygnowano z montowania elektronicznych wyświetlaczy i systemu zapowiadania przystanków; drzwi wymieniono na połówkowe – bez szyb na dole. Po raz pierwszy nowe prostokątne gniazda sterowania wielokrotnego oraz wysokonapięciowe zainstalowano także z przodu pierwszego i z tyłu drugiego wagonu.

■ Kolejny helmut przeszedł do historii. Tym razem mowa o wagonie 505, który skreślony mniej więcej rok temu (31.10.2001 r.) stał odstawiony na Pogodnie. Natomiast 31.10.2002 r. został skreślony helmut 916 – po wypadku ze 105N-1047. Stopiątką zostanie wyremontowana, zaś reklama z wagonu 916 została przeniesiona na innego helmuta – 915.

■ W poprzednim numerze omyłkowo podaliśmy, że tylko jeden wagon z czterech utworzonych na Wszystkich Świętych składów 102Na był w barwach miejskich. Tymczasem w całości w barwach miejskich był jeden skład – 615+617, w pozostałych było po jednym wagonie z reklamą i jednym w malowaniu miejskim. Składy 102Na kursowały także 2 li-

stopada.

Linie

■ Z powodu uroczystości niepodległościowych, 11.11. w godzinach 15–17 zamknięto dla ruchu tramwajowego plac Sprzymierzonych. Zdezorganizowało to komunikację w sporej części miasta, gdyż po pseudoreformach komunikacyjnych z lat 70. miejsce to jest dość trudne do objechania. I tak: linia 1 kursowała trasą linii 9 przez Bohaterów Warszawy i Krzywoustego; linie 5, 11 i 12 rozdzielone zostały na dwie części. Jadące od Pomorzańska i 12-tka skręcały nieużywanym liniowo skrajem z al. Piastów w Jagiellońską i jechały do zajezdni Pogodno, a 5-tka z Krzekowa jechała na Pomorzany. Po drugiej stronie – od pl. Rodła – wszystkie te linie kierowano do Potulickiej (w tym 5-tkę i 11-tkę po nieużywanym skrajem). Dało to także rzadką okazję przejechania się wagonem GT6 po Potulickiej. Zupełnie bez zapowiedzi pojawiła się także komunikacja zastępcza w postaci jelca z SPA Dąbie, jadącego ul. Jagiellońską z nawrotem przez Pocztową!

▲ W związku z remontem pętli Kormoranów, od 4.11. linia 68 zawraca ulicami Thugutta – Kruczą – Obotrycką, analogicznie do linii 82.

Rozmaitości

● Po interwencjach prasowych dotyczących braku informacji o możliwości bezpłatnego przewozu wózka dziecięcego o ile znajduje się w nim dziecko do lat 4, Zarząd Dróg i Transportu Miejskiego zdecydował się zawiesić komunikaty... na wszystkich przystankach. „Żarówko” zielone kartki z wydrukiem wykonanym na drukarce atramentowej przyklejone zostały na starych tabliczkach z rozkładami jazdy – są niezabezpieczone przed deszczem. Wskutek tego napisy szybko rozmywają się, a tabliczki, gdy rzeczony komunikat zostaje zerwany, odsłaniają rozkłady niezbyt typowych w danych miejscach linii...

▲ W ostatnich kilku miesiącach SPPK przerejestrowało wszystkie przegubowe MAn-y na „białe tablice”. Już 41 z wszystkich 57 autobusów tej spółki (72%) posiada nowe tablice rejestracyjne (z tego tylko 11 sztuk miało je zamontowane pierwotnie). Dla porównania SPA Klonowica ma tylko 3 autobusy (3% taboru) na „białych tablicach” (jelcz M11-565, volvo B10M-1557 i 1572), natomiast w SPA Dąbie wszystkie autobusy nadal kursują na „czarnych tablicach”.

▲ W MANach drugiej generacji podróż często umiła muzyka płynąca z głośników. Jak udało się nam zaobserwować, jest to najczęściej program Radia Zet. Tylko kilka razy słyszeliśmy Radio Na Fali lub PSR. Czyżby kierowcy dostali przykaz, że ma to być Radio Zet i już!? W MANach trzeciej generacji za to słuchamy gadaczki...

Z pamiętnika lakiernika

Numer pojazdu	poprzed. reklama	obecna reklama	uwagi
autobusy			
1411	Tikkurila	barwy zakł.	-
tramwaje			
1003+1004	barwy zakł.	barwy zakł.	po modernizacji

Jacek Kalicki, Olaf Skrzykowski

Tychy

Tabor

▲ PKM Tychy otrzymał już dwa z pięciu zamówionych autobusów solaris Urbino 12. Pojazdy są w

zielono-żółtych barwach zakładowych i, co ciekawe, wyposażone są w zabudowę kabin kierowców na całej szerokości autobusu (wraz z pierwszą połową przednich drzwi).

T 4.11. do zajezdni trolejbusowej w Tychach przyholowany został pierwszy tyski trolejbus niskopodłogowy – solaris Trollino 12. Pomalowany jest w podkład pod reklamę PZU – identyczny z barwami zakładowymi PKT Gdynia.

Linie

A W dniach 6.11. i 7.11 nastąpiło całkowite zamknięcie skrzyżowania ulic Jaśkowskiej i Stoczniovców w Tychach. W związku z powyższym dla linii **A, E-1, E-2, Sz, 1, 31, 51, 63, 128 i 268** zostały wprowadzone następujące objazdy:

- autobusy linii **E-2, Sz, 1, 31, 63, 268** od przystanku Skalka do przystanku Harcerska kursowały ulicami Bielską i Żwakowską;
- autobusy linii **51** od przystanku Aleja Bielska OBI do przystanku Harcerska kursowały ulicami Bielską i Żwakowską;
- autobusy linii **E-1** od przystanku Aleja Bielska OBI do przystanku Hotelowiec kursowały ulicami Bielską i Żwakowską;
- trolejbusy linii **A** od przystanku Szkoła 35 do przystanku Harcerska kursowały ulicami Dmowskiego – Jana Pawła II – Żwakowską (czyli tak jak linia trolejbusowa **C**);
- autobusy linii **128** od przystanku Żwakowska do przystanku Skalka kursowały ulicą Żwakowską, zawracały na rondzie ulic Harcerskiej i Żwakowskiej, potem znowu ulicą Harcerską, a następnie ulicami Bielską i Piłsudskiego.

Trasy objazdowe dla linii **2, 254 i 291** pozostały bez zmian. Już po zakończeniu remontu okazało się, iż TLT przełożyły sieć górną na linii **A** i teraz trolejbusy objeżdżają 3/4 całkowitego obwodu ronda w obu kierunkach zaliczając przy tym trawniki, w dwóch miejscach przejeżdżają przez pas zieleni (nikt nie wpadł na pomysł by zrobić im przejazd między dwiema jezdniami).

A W kursowaniu linii MZK Tychy nastąpiły w ostatnim czasie również następujące zmiany:

- obsługę linii **L** od 22.10. przejęła firma pana Andrzeja Gaschiego z Mikołowa (w miejsce Meteora), a w zamian od 1.12. Meteor obsługiwać będzie dwie inne linie minibusowe – **G i L**;
- 27.10. z okazji wyborów samorządowych linia **L** kursowała według skorygowanego rozkładu jazdy;
- z dniem 12.11. skorygowane zostały rozkłady jazdy linii **128 i 400**.

Marcin Chrost, Jakub Jackiewicz

Warszawa

Tabor

A Dnia 7.11. rozstrzygnięto przetarg na dostawę dla MZA 15 midibusów. Zwyciężyła firma MAN z modelem NM223.3. W pokonanym polu pozostał między innymi solaris U10. Warszawiacy już mieli okazję zapoznać się z tym nowym pojazdem. W sierpniu przez kilka dni autobus na linii **148** testował agent linii autobusowych w Warszawie – PPKS Grodzisk Mazowiecki.

T 18.10. z warsztatów T-3 do zakładu Mokotów przyholowano resztki gospodarczej berlinki 2412. Choć nie poszła na złom, a została przekazana w gestię KMKM-u, to – niestety – niewiele z wagonu pozostało: praktycznie sama przerzedziwiała kratownica oraz resztki pudła bez poszycia. Niemniej wagon stoi na R-3 i czeka na lepsze czasy.

T 5.11. z „wojaży” po Konstalu wróciła stoszes-

nastka 3014, zaś osiem dni później jej koleżanka z numerem 3024. Tu winni jesteśmy naszym Czytelnikom sprostowanie oraz przeprosiny: w poprzednim numerze błędnie podaliśmy, jakoby dnia 25.10. z Konstalu powrócił wagon 3024. Chodziło o wóz o numerze 3004.

T Mokotowski wagon 13N-279 po blisko miesięcznej przerwie powrócił do ruchu liniowego. Jego postój spowodowany był spalaniem aparatury elektrycznej.

T Także wozy 13N-263 oraz 116Na/1-3007 już jeżdżą po swoim „wóz-wóz” na ul. Broniewskiego.

T Za to wolskie wagony 105Na-1078 oraz 105N2k/2000-2134 stoją dalej nieruszone po swoich kolizjach.

T Z R-4 po remontach powypadkowych wyjechały wagony 105Na-1157 oraz 2004. Teraz zajezdnia ta wzięta się za remont składu 13N 584+834, który ucierpiał w zderzeniu „wóz-wóz” z berlinką 2407. Berlinka dalej czeka na decyzję odnośnie swojego losu – stoi w T-3. W kolejce do remontu czeka też wóz 13N-526 po zderzeniu z BMW na ul. Broniewskiego.

T Na ulicach nie pojawia się ostatnio zmodernizowany skład 1392+1391, w którym zaszkwankował system informacji BUSE.

T Historyczny wagon 102Na-42 już po wstępnym remoncie. Wymieniono kable i opory na dostarczone z Wrocławia. Zajezdnia Mokotów ma teraz sporo pracy przy innych wagonach, ale prace przy stowójce będą wkrótce kontynuowane.

T Żoliborski wagon 13N-761 zachował po swoim NG w warsztatach T-3 kłapy w dachu. Całe szczęście – tylko kilka wagonów wciąż je posiada.

T Kasacyjnemu 13N-402 obcięto „średni film”, który został zabezpieczony przez KMKM.

T Technicznemu wagonowi 13N-778 nakleiono nowy numer – 2412” (dostał go po skasowanej berlince). Wóz 13N-585 numeru 402” jeszcze nie posiada...

Linie

A W tygodniu poprzedzającym dzień Wszystkich Świętych, tj. w dniach 28–31.10., z uwagi na dużą liczbę pasażerów dojeżdżających do cmentarzy, dodatkowym taborem (tzw. wtyczkami) zasilono wybrane linie autobusowe. I tak:

- na linii **170** pojawiło się 7 dodatkowych brygad z zajezdni MZA Ostrobramska;
- na linii **181** kursowały 4 ponadplanowe wozy z zajezdni MZA Redutowa;
- na linii **409** jeździły także 4 dodatkowe brygady – z zajezdni MZA Chełmska;
- na linii **727** pojawiła się 1 ponadplanowa brygada z zajezdni MZA Woronicza.

A Począwszy od 1.11. kursuje nowa całodzienna linia podmiejska **707**. Jej trasa wygląda następująco: (Warszawa) Okęcie – al. Krakowska – (Raszyn) al. Krakowska – (Falenty) szosa krakowska – (Jan-ki) Wspólna – al. Krakowska – (Nowy Sękocin) szosa krakowska – (Stary Sękocin) szosa krakowska – (Sękocin Las) szosa krakowska – Słoneczna – (Magdalenka) Słoneczna – (Lesznówola) Słoneczna – (Kolonia Lesznowska) Słoneczna – Postępu – (Bobrowiec) Postępu – (Wilcza Góra) Żwirowa – (Władysławów) Wojska Polskiego – (Kuleszówka) Gościńc – (Antoninów) Cm. Południowy-Brama Płd. Nowa linia kursuje odpowiednio: w dni powszednie co 40–55 minut w godzinach szczytu, co 110 minut poza godzinami szczytu; co 100 minut w dni wolne od pracy. Obsługę zapewniają jedna brygada całodzienna i jedna szczytowa w dni powsze-

dnie oraz jedna całodzienna w dni wolne – wszystkie z zajezdni MZA Kleszczowa.

A Z powodu robót kanalizacyjnych prowadzonych w Legionowie na ul. Parkowej w rejonie skrzyżowania z ul. Jagiellońską, od dnia 6.11. do odwołania autobusy linii **801** kursują od skrzyżowania Jagiellońska / Parkowa w obu kierunkach trasą objazdową prowadzącą ulicami: Jagiellońską – Krasiejskiego – Batorego do Parkowej i dalej stałą trasą.

A Rozpoczęcie robót budowlanych przy centrum handlowym Reduta spowodowało, że od dnia 7.11. od godziny 17:30 przystanek krańcowy Centrum Handlowe Reduta 01 dla linii **130** został przeniesiony na prowizoryczną wysepkę na ul. Opaczewskiej.

A T W związku z pracami kanalizacyjnymi w tunelu trasy W-Z (pod pl. Zamkowym) w dniach od północy 9.11. do 11.11. do godziny 4:00 wyłączony był ruch tramwajowy w al. Solidarności na odcinku od ul. Targowej do al. Jana Pawła II. W tym czasie tramwaje linii: **12, 13, 26 i 32** kierowano w obu kierunkach na poniższe trasy zastępcze:

- linia **12** kursowała na wydłużonej trasie od al. Zielenieckiej ulicami: Targową – 11 Listopada – Stalową – Środkową – Wileńską – Czyszową do pętli Czyszowa (powrót: Czyszową – Stalową). Warto zauważyć, że był to dopiero drugi przypadek w historii, kiedy to linia **12** kończyła liniowo na Stalowej. Pierwszy taki przypadek odnotowano po odbudowie zniszczeń wojennych kampanii wrześniowej 1939 roku (a dokładniej **12** kursowała tam od 20.11.1939 r.); wtedy jeździła z Wiatracznej, oczywiście po szerokich torach;
- linie: **13 i 26** – od skrzyżowania: Targowa / al. Solidarności ulicami: Targową – Ratuszową – Jagiellońską – Starzyńskiego – mostem Gdańskim – Stomińskiego – r. Zgrupowania AK Radosław – al. Jana Pawła II – al. Solidarności i dalej bez zmian;
- linia **32** – od skrzyżowania: Odrowąza / Św. Wincentego (r. Żaba) ulicami: Starzyńskiego – r. Starzyńskiego – Starzyńskiego – mostem Gdańskim – Stomińskiego – r. Zgrupowania AK Radosław – al. Jana Pawła II – al. Solidarności i dalej stałą trasą;

Kursowanie ww. linii odbywało się na podstawie specjalnych rozkładów jazdy. Jednocześnie zawieszono zostało kursowanie linii **23** (Nowe Bemowo – Czyszowa). W czasie wyłączenia ruchu tramwajowego (to jest w dniach 9–10.11.) kursowała zastępcza linia autobusowa **203** na trasie: Pl. Hallera – Dąbrowszczaków – Inżynierska – Wileńska – Targowa – (powrót: Targowa – Ratuszowa – Dąbrowszczaków) – al. Solidarności – most Śląsko-Dąbrowski – al. Solidarności – Okopowa – Okopowa (powrót: Okopowa – Leszno – Okopowa – al. Solidarności). Kolejną ciekawostką godną odnotowania był ponownie liniowy „przegub” na tejże pętli – przez oba dni kursował wagon 116Na/1-3018. To zarazem powrót wozu z zajezdni praskiej do obsługi okolicy. Trzeba zauważyć, że przez te dwa dni wagony kursowały z pętli na Czyszowej dwa razy częściej niż w inne weekendy. Normalnie częstotliwość linii **23** wynosi 30 minut, natomiast z powodu kursowania **dwunastki** wzrosła ona dwukrotnie (kursy co 15 minut). Na sam koniec odnotujmy, że w związku z objazdami w ruchu liniowym znalazły się ponownie skrzyżowania Zgrupowania AK Radosław (w relacji Praga – Mokotów i na odwrót). Jednak nie to jest najważniejsze: mianowicie TW na te dwa dni zamontowały przy zwrótnicach saneczki, aby motorowi nie musieli wychodzić z wajchą do

zwrotnic! Wszyscy motorniczowie jeżdżący na objazdach razem z rozkładem jazdy dostali specjalne informacje (wydrukowane na oddzielnej kartce), w jaki sposób odpowiednio przejeżdżać przez sanki.

A 11.11. w godzinach 10:00–13:00 podczas uroczystej Odprawy Wart przed Grobem Nieznanego Żołnierza na pl. Piłsudskiego zostały zamknięte dla ruchu kołowego pl. Teatralny, pl. Piłsudskiego oraz ulice: Moliera, Wierzbowa i Królewska (na odcinku od Krakowskiego Przedmieścia do Marszałkowskiej). Z tego powodu autobusy linii: **100, 106, 111 i 160** zostały skierowane w obu kierunkach na następujące trasy objazdowe:

- linia **100** w kierunku pętli Pl. Zamkowy od ronda de Gaulle'a ulicami: Al. Jerozolimskimi – r. Dmowskiego – Marszałkowską – pl. Bankowym – al. Solidarności i dalej bez zmian;
- linia **100** w kierunku Agrykoli od pl. Bankowego bezpośrednio ul. Marszałkowską z pominięciem pl. Piłsudskiego;
- linia **106** w obu kierunkach od skrzyżowania Królewska / Marszałkowska ulicami: Marszałkowską – Świętokrzyską – Emilii Plater do pętli Emilii Plater (postój na przystanku Emilii Plater 04 razem z linią **504**);
- linia **111** w obu kierunkach od ronda de Gaulle'a ulicami: Al. Jerozolimskimi – r. Dmowskiego – Marszałkowską – pl. Bankowym i dalej stałą trasą;
- linia **160** w obu kierunkach od skrzyżowania Królewska / Marszałkowska ulicami: Marszałkowską – pl. Bankowym – al. Solidarności i dalej bez zmian.

Z powodu organizowanego w tym samym dniu Biegu Niepodległości na trasie: pl. Zamkowy – Krakowskie Przedmieście – Nowy Świat – rondo de Gaulle'a – Nowy Świat – pl. Trzech Krzyży – al. Ujazdowskie – Belwederska – Sobieskiego – al. Wilanowska – pałac w Wilanowie od godziny 12:00 do godziny 13:00 na trasy objazdowe skierowane zostały także autobusy linii: **116, 122, 174, 175, 180, 192, 195, 503 i 518**. Oto szczegóły:

- linie **116, 122, 195, 503 i 518** od ronda de Gaulle'a ulicami: Al. Jerozolimskimi – (powrót: Al. Jerozolimskimi – Bracką – pl. Trzech Krzyży) – r. Dmowskiego – Marszałkowską – pl. Bankowym – Andersa – Świętojęską – Bonifraterską i dalej stałymi trasami;
- linia **174** od skrzyżowania Świętokrzyska / Marszałkowska ulicami: Marszałkowską – pl. Bankowym – Andersa – Świętojęską – Bonifraterską i dalej bez zmian;
- linia **175** od ronda Dmowskiego ulicami: Marszałkowską – pl. Bankowym – Andersa – Świętojęską – Bonifraterską i dalej stałą trasą;
- linia **180** od ronda de Gaulle'a ulicami: Al. Jerozolimskimi (powrót: Al. Jerozolimskimi – Bracką – pl. Trzech Krzyży) – r. Dmowskiego – Marszałkowską – pl. Bankowym – Andersa – Nowolipkami – Zamenhofa – Anielewicz (powrót: Anielewicz – Andersa) i dalej bez zmian;
- linia **192** od skrzyżowania Świętokrzyska / Marszałkowska ulicami: Marszałkowską – pl. Bankowym – al. Solidarności i dalej stałą trasą.

Wystąpiły krótkotrwałe wstrzymania ruchu kołowego (w tym autobusowego) na ulicach poprzecznych względem trasy biegu oraz ruchu tramwajowego w ciągu al. Jerozolimskich przy rondzie de Gaulle'a.

A Od dnia 12.11. zawieszono zostało kursowanie autobusów linii **409** w dni powszednie.

A Prace związane z przebudową ronda Zesłań-

ców Syberyjskich spowodowały, że w nocy 12./13. i 13./14.11. autobusy linii **605** jadące w kierunku pętli Ursus-Niedźwiadek kierowano na trasę objazdową przebiegającą od przystanku Dw. Zachodni 04 przez tymczasową zawrotnkę w pasie dzielącym jezdnie al. Jerozolimskich, a następnie jezdnią wschodnią al. Jerozolimskich – ul. Grzymały-Sokołowskiej – ul. Szcześliwicką do ul. Bitwy Warszawskiej 1920 r. i dalej stałą trasą. Na trasie objazdowej dla linii obowiązywał tylko przystanek na żądanie Szcześliwicka 04.

A Od dnia 13.11. od godziny 9:00 do dnia 19.11. autobusy linii **111** w kierunku Gocławia kursowały od Wierzbowej ulicami: Ossolińskich – Krakowskim Przedmieściem i dalej bez zmian. Trasa w kierunku przeciwnym pozostała bez zmian. Przebudowywana była magistrala wodociągowa przy pl. Piłsudskiego.

A Budowa kanalizacji sanitarnej na ul. Estrady (na odcinku między ulicami Akcent a Arkusową) stała się przyczyną wprowadzenia jednego kierunku ruchu na teje ulicy (w kierunku ul. Arkusowej). Z tego powodu od dnia 14.11. od godziny 11:00 do odwołania autobusy linii **110** jadące w kierunku pętli Cm. Północny-Brama Zachodnia skierowano na trasę objazdową przebiegającą od skrzyżowania Wólczarska / Arkusowa ulicami: Wólczyską – Estrady (bez podjazdów do Bramy Głównej i Południowej Cmentarza Północnego) i dalej stałą trasą.

A Z uwagi na demontaż dźwigu budowlanego na ul. Moliera przy ul. Trębackiej, w dniach 16–17.11. autobusy linii **111** jadące w kierunku pętli Esperanto od skrzyżowania Krakowskie Przedmieście / Królewska kursowały ulicami: Krakowskie Przedmieście – Miodową – Senatorską – pl. Teatralny i dalej bez zmian.

A Od dnia 16.11. zmieniono się rozmieszczenie linii na pętli Wiatraczna. I tak:

- na przystanku Wiatraczna 14 (pierwszy przystanek przy targowisku patrząc od strony ekspedycji) tak jak dotychczas linie **145 i 327**;
- na przystanku Wiatraczna 15 (drugi przystanek przy targowisku patrząc od strony ekspedycji) linie: **322, 402, 702 i 704**;
- na przystanku Wiatraczna 16 (pierwszy przystanek przy zachodniej jezdni ul. Grochowskiej patrząc od strony ekspedycji) linie: **115** w dzień świąteczny, **301 i 722**;
- na przystanku Wiatraczna 17 (drugi przystanek przy zachodniej jezdni ul. Grochowskiej patrząc od strony ekspedycji) linie **137 i 183**.

Magazyn 995

18.10. Po godzinie 16 na pl. Zawiszy jadąca w stronę Pragi stoszesnaśka 3016 zderzyła się z samochodem osobowym. Nasz szpieg był świadkiem zdarzenia i zrobił zdjęcie tuż po zderzeniu. Na szczęście nikomu nic się nie stało. Ruch udroźniono kilkanaście minut później.

20.10. Tego dnia w Warszawie panowała bardzo ładna pogoda. W godzinach przedpołudniowych na skrzyżowaniu Stawek z Andersa jadący w stronę centrum skład 105Nf 1452+1451 linii **4/1** potrafił śmiertelnie starszą kobietę, która nagle wtargnęła na tory. Potracona nie dostała się pod wagon, ale została odrzucona i uderzyła głową w trotuar. Zatrzymanie ruchu trwało ponad godzinę. Po jego wznowieniu ww. skład raczył się jeszcze zepsuć po ujechaniu jednego przystanku. Tramwaje miały bardzo duże opóźnienia. Próbowano je nadrobić...

20.10. ...no i nadrabiano aż do godziny 13:35, kiedy to mokotowski skład 105Na 1372+1371 linii **2**

na skrzyżowaniu Filtrowej z Raszyńską został uderzony przez jadącą z dużą prędkością taksówkę marki Audi (właściwie nie była to taksówka, tylko jakieś auto do „uciecz cielesnych” ją udające). Wagon 1372 wykoleił się pierwszym wózkiem (przejechał tak dobre 25 metrów między innymi po torze dla przeciwnego kierunku ruchu) i zatrzymał się dopiero na przystanku dla tramwajów jadących do centrum. Na miejsce wypadku przybyły dwa dźwigi (z R-3 i R-2), które ponownie ustawiły wagon na torach. Ma on zniszczoną dolną część przodu, pękła także trzecia oś – wstawiono go „na pieska”. Na pętli na pl. Narutowicza wagony zamieniono kolejnością i po załatwieniu formalności przez policję udały się w asyście NR TW i dźwigu na R-3. Obecnie skład ten po przeprowadzonych naprawach wrócił do ruchu.

25.10. Tego dnia pechowym miejscem było skrzyżowanie Broniewskiego z Rudnickiego. W krótkim odstępie czasu doszło tam do dwóch wypadków z udziałem tramwajów. W przypadku drugim obeszło się bez większych strat. Pierwsza kolizja była poważniejsza – miała miejsce koło godziny 12:20 – jedna osoba wymagała hospitalizacji, a samochód „trafiony” przez skład 13N 598+599 linii **33** nadawał się tylko do kasacji. Konieczne okazało się też kierowanie innych składów na trasy objazdowe.

04.11. Około godziny 19:00 na skrzyżowaniu al. Krakowskiej z Hynka praski skład 105Na 1242+1241 linii **7** zderzył się z TIR-em, który wjechał na rondo na czerwonym świetle. W wagonie 1242 zniszczeniu uległ lewy skos – wgnieciona i porysowana została tam blacha. Na szczęście nikomu nic poważnego się nie stało. Po dwudniowej reanimacji na R-2 ww. skład wrócił do jazdy liniowych.

04.11. Nieco ponad dwie godziny później rozbił się uległ... jadący na sygnale radiowóz ZTM-u. Do zderzenia doszło przy Feminie, kiedy to rozmawiający przez telefon komórkowy kierowca jednego z aut nie ustąpił skądinąd pierwszeństwa przejazdu. Radiowóz został dość poważnie uszkodzony, drugie auto wyglądało znacznie gorzej...

07.11. Tego dnia rano w stolicy świeciło piękne słońce. Za to po południu spadł pierwszy w tym roku śnieg. Niewielki bo niewielki, ale delikatnie sypał cały czas. Zrobiło się też ślisko na drogach. Na efekty nie trzeba było długo czekać. Po godzinie 16:00 na ul. Broniewskiego (przy Trasie AK) żoliborski skład 13N 526+491 linii **35** „przyładował” w BMW, które wjechało na torowisko na czerwonym świetle i umieścił je na najbliższym słupie trakcyjnym. Siła uderzenia była tak wielka, że wagon 526 wykoleił się pierwszym wózkiem. O dziwo kierowca wysiadł z wraku o własnych siłach – niestety, pomoc lekarska była konieczna. Po chwili w zatrzymaniu stało już około 25 składów. Resztę kierowano objazdami. Żeby usunąć samochód z torowiska, trzeba było wystawić z torów cały pierwszy wagon. Tak też zrobiono. Przy okazji upalono sporą część fartuchów po lewej stronie tramwaju. Potem, połączony ponownie skład, ewakuował się do zajezdni. Zatrzymanie ruchu trwało około 1,5 godziny w stronę centrum i prawie godzinę dłużej w stronę Piaszków.

12.11. Przed godziną 7:00 rano na skrzyżowaniu ulic Spacerowej i Klonowej doszło do awarii wodociągowej. Spowodowało to prawdziwy potop na pierwszej z wymienionych arterii. Konieczne stało się wprowadzenie tras objazdowych dla autobusów linii **131, 501, 519** oraz **522**. Kursowały one w obie

strony przez ulice Puławską i Dolna. Wieczorem awarie usunięto.

12.11. Panowała straszna ślizgawica na torach, dlatego też trasy brygad u-bootowych skracano; na przykład: **22** do pl. Narutowicza, **17** do Rakowieckiej, a **32** do Czyszowej. Sytuacja ta dotknęła też inne linii w mieście.

Rozmaitości

● Kilka dni temu na jednej ze stacji metra pracownicy ZTM-u wykryli w jednym z kiosków fałszywe bilety 30- oraz 90-dniowe z paskiem magnetycznym. Kioskarz po złożeniu wyjaśnień został zwolniony do domu. Jak się okazało, nie miał nic wspólnego z fałszerstwem. Na szczęście fałszywa partia była niezbyt liczna i od razu została wycofana ze sprzedaży.

● Dnia 21.10. przedstawiciele ZTM-u spotkali się w zajezdni R-5 Inflancka z delegatami przedsiębiorstw komunikacyjnych z USA. Omawiano jak na bazie doświadczeń amerykańskich usprawnić komunikację w stolicy.

● Dnia 1.01.2003 r. wycofane zostaną z użycia bilety 30- i 90-dniowe z paskiem magnetycznym. Chętni na posiadanie takich biletów będą musieli zaopatrzyć się w Warszawską Kartę Miejską. Ta reklamowana jest cały czas w środkach komunikacji miejskiej.

A W dniu 26.10. KMKM zorganizował pożeagalny przejazd autobusem jelcz M11 (nr taborowy 94). Pretekstem do jego organizacji stało się planowane na grudzień tego roku definitywne zakończenie eksploatacji ostatnich dwóch z serii pięciu wozów tego typu, jakie kursowały po ulicach stolicy. Początek imprezy miał miejsce w sobotnie przedpołudnie na placu Bankowym. Stąd autobus, z liczną grupą miłośników na pokładzie, ruszył w drogę, przemierzając północno-zachodnie rejony Warszawy i okoliczne miejscowości. Oto jak wyglądała trasa przejazdu: pl. Bankowy, ul. Marszałkowska, Dworzec Centralny, pl. Teatralny, ul. Bielańska, Dworzec Gdański, pl. Wilsona, ul. Rydygiera, pętla przy Hucie LW, ul. Improwizacji, pętla przy Cm. Północnym, Wólka Węglowa, miejscowości: Łomianki, Sieraków, Truskaw, Hornówek, Lipków, Stare Babice i Kludyn. Impreza zakończyła się pod bramą macierzystej zajezdni jelczy M11 – Inflancka. Całą pięciogodzinną wycieczkę można zaliczyć do udanych. „Bohater” imprezy, mimo 13 lat służby, spisywał się nadzwyczaj dobrze. Nie odnotowano żadnych usterek. Nie można było narzekać na pogodę. Po porannych opadach deszczu, w ciągu dnia przejaśniło się. I najważniejsze, uczestnicy imprezy mieli jedyną i niepowtarzalną okazję „uwiecznić” jelcza w miejscach, gdzie do tej pory jeszcze nie miał okazji się pojawić.

A W ślady ikarusa 280.37A numer 5254 poszedł kolejny – ikarus 260.73A numer 2 z 1993 roku. Obecnie przechodzi remont w warsztatach T-4. W czasie naprawy zostanie mu przywrócony oryginalny wygląd oraz historyczne malowanie.

A Od dnia 9.11. przesunięto granice obowiązywania stref: miejskiej i podmiejskiej w autobusach podmiejskich **7xx** i **8xx**. Dotychczas punkt graniczny pomiędzy tymi strefami przebiegał gdzieś na trasie, pomiędzy przystankami. Poza kilkoma wyjątkami punkty te były zbieżne z przebiegiem granic administracyjnych miasta Warszawy. Po wprowadzeniu wspomnianej zmiany, granice stref umieszczono na konkretnych przystankach. Miało to na celu uproszczenie zasad obowiązywania tych stref. Zmiany te w wielu przypadkach okazały się ko-

rzyste dla mieszkańców stolicy, gdyż nowe przystanki graniczne znalazły się na pierwszych przystankach za granicami miasta. Oto pełny wykaz przystanków granicznych: Wiejska (**718** i **805**), Krasickiego (**803**), Hotelowa (**704**), Zakrętowa (**722**), Błota (**702**), Rosy (**806**), Klarysew (**700**, **710** i **724**), Mysiadło (**709** i **727**), Na Skraju (**703**, **706**, **707**, **711**, **715** i **804**), Żywiecka (**717**), Wł. Hermana (**716**), Instytut Energetyki (**713**), Blizne Jasińskiego, Dobrzańskiego oraz Prusa (**712** i **719** – w zależności od kierunku jazdy), Kampinowska (**712**), Łąkowa (**708** i **726**), Trenów Las (**701**), Buchnik (**723** i **801**) oraz Grabina (**705**).

T 18.10. Tramwaje Warszawskie wyłoniły zwycięzcę postępowania przetargowego dotyczącego dostawy napędów i części zamiennych do drzwi. Wygrała czeska firma IGE-CZ s.r.o. z Ostropovic.

T 25.10. na linii **23** (brygada **4**) znów zagościł skład 13N. Tym razem na maratonie jeździł 376+826.

T W dniu 22.10. na ul. Przyokopowej (przy dawnej elektrowni tramwajowej) wymieniano nawierzchnię asfaltową. Przy okazji tych robót odsłonięto cały zachowany na tej ulicy układ torowy (dojazd do elektrowni). Było to między innymi „przeście międzytorowe”, kilka zwrotnic, odcinki proste oraz łuki. Niestety, torowisko długo nie cieszyło się światłem dziennym, bo jeszcze tego samego dnia pod wieczór z powrotem je zaasfaltowano. Przy okazji usunięto, niestety, fragmenty szyn.

T W dniu 04.11. zakończyła się akcja „Moja ulubiona linia” organizowana przez *Gazetę Stołeczną*. O dziwo wygrała linia ekspresowa **E-2**. Podczas uroczystego wręczenia nagród o godzinie 16:05 na pl. Starynkiewicza pojawił się historyczny skład 4N₁+4ND₁ 838+1811, w którym to właśnie redaktorzy *Stołecznej* rozdali nagrody. Stanowiły je między innymi czerwone kasowniki z rączką oraz bilety 30- i 90-dniowe. Na uroczystości pojawił się też dyrektor TW, Krzysztof Karos. Po godzinie skład wykonał dwa pełne kółka na trasie: Pl. Starynkiewicza – Al. Jerozolimskie – Towarowa – al. Solidarności – al. Jana Pawła II – Popieluszki – pętla Potocka – Słowackiego – Mickiewicza – Andersa – Marszałkowska – pl. Zbawiciela – Nowowiejska – Filtrowa – pl. Narutowicza – Grójecka – pl. Zawiszy.

T 22.10. Tramwaje Warszawskie podały wyniki przetargu na modernizację Centrum Komunikacyjnego Systemu Nadzoru Ruchu Tramwajów (I i II etap), prowadzonego w trybie wolnej ręki. Ofertę złożyła tylko jedna firma (Infotron Sp. z o.o.) – to właśnie ona wykona ww. prace.

T W ramach promocji programu udogodnień dla osób niepełnosprawnych 30.10. po Warszawie kursował skład 13N 780+685 w reklamie „Integracja bez barier”. Podróżowali nim między innymi pełnomocnik rządu ds. osób niepełnosprawnych oraz dyrektor ZTM-u Przemysław Prądyński, który zapowiedział dalsze przystosowanie komunikacji miejskiej do potrzeb osób niepełnosprawnych. Do pokazu specjalnie wybrano wagon typu 13N, żeby pokazać jakie kłopoty w korzystaniu z tramwaju mogą mieć ludzie poruszający się na wózkach inwalidzkich. Przejazd był zamknięty.

Z pamiętnika lakiernika

numer pojazdu	poprzed. reklama	obecna reklama	uwagi
autobusy			
8502	TVN 24 – Aster City	Trussardi Jeans	naklejka

8702	barwy zakł.	Trussardi Jeans	naklejka
tramwaje			
780+650	Integracja	Integracja	po NG; nowa wersja
1182+1183	barwy zakł.	Ehinacea Ratiopharm	-

Z notatnika mechanika

numer pojazdu	typ pojazdu	koniec napr.	rodzaj naprawy
tramwaje			
756	13N	05.11.	NG1
1074	105Na	03.11.	NG1
1075	105Na	03.11.	NG1
1347	105Na	30.10.	NG2
1348	105Na	30.10.	NG2

Robert Człapiński, Grzegorz W. Fedoryński, Tomasz Igielski, Tomasz Kaczmarek, Adam Krasnodębski, Krzysztof Lipnik, Mariusz Mazek, mkm101, Michał Wolański

Wilno

Rozmaitości

Tr Obecnie w Wilnie trwa przebudowa centrum – pod reprezentacyjnym Prospektem Gedymina buduje się wielopoziomowy parking podziemny, co wyłączyło z ruchu trolejbusowego tę ulicę oraz trasę w ul. Kościuszki aż do ronda przy kościele św. Piotra i Pawła na Antokolu. Wiele linii poprowadzono objazdami, utworzono też nową linię **1**, która uzupełnia linię **3** w relacji przez nią obecnie nie obsługiwaną (Wieża Telewizyjna – Dworzec Kolejowy). W związku z pobudowaniem w ostatnich latach przedłużen tras (między innymi na północ od Antokolu do Uniwersytetu i Politechniki, a także na północnym zachodzie miasta – linia **7** do skraju osiedli), uruchomiono również dodatkowe połączenia trolejbusowe liniami **14**, **18** i **19**. W parku taborowym zdecydowanie dominują czeskie 14Tr, w tym również najnowsze 14TrM zakupione w ostatnich latach. Z powodu rozszerzenia oferty przewozowej nie doszło jednak do całkowitej eksterminacji starych 9Tr. Jest ich jeszcze około 15 sztuk i pojawiają się na trasach tylko w dni robocze. Polskiego jelcza / Trobusa będącego w leasingu Wasz korespondent nie zaobserwował.

Tomasz Gieżyński

Wrocław

Tabor

T Zestaw 2368+2367 po bliskim spotkaniu trzeciego stopnia ze ścianą banku oraz 2456+2455 – ze składem 105Na 2440+2439 są już całe i zdrowe. Rzeczony 2440+2439 wciąż leczy się w Protramie.

Linie

AT 18.11. zawieszony został ruch tramwajowy na ul. Jedności Narodowej od ul. Nowowiejskiej do Mostu Warszawskiego. ZDiK uzasadnił swoją decyzję fatalnym stanem technicznym torowiska, będącym przyczyną 14 wykolejeń w ciągu ostatnich trzech lat (od zeszłego roku obowiązuje – notorycznie tamane – ograniczenie prędkości do 10 km/h). Tramwaje linii **6**, **11** i **34** od skrzyżowania z ul. Nowowiejską jadą zmienionymi trasami:

- linia **6**: Krzyki – Stadion Olimpijski; od pl. Bema przez: ul. Jedności Narodowej – Nowowiejską – Sienkiewicza – Mostem Szczytnickim – Różyckiego – Paderewskiego do pętli przy Stadionie Olimpijskim;

- linia 11: Oporów – Stadion Olimpijski; od pl. Bema przez: ul. Jedności Narodowej – Nowowiejską – Sienkiewicza – Most Szczytnicki – Różyckiego – Paderewskiego do pętli przy Stadionie Olimpijskim;

- linia 12 została wydłużona do Pilzyc.

- tramwaje linii 34 kursują na trasie Oporów – Sępólno; od pl. Bema przez: ul. Jedności Narodowej – Nowowiejską – Sienkiewicza – Most Szczytnicki – Różyckiego – Paderewskiego – Mickiewicza.

Linia 23 jest zawieszona. Kursuje komunikacja zastępcza:

- 73 (linia tramwajowa) na trasie Pilzycze – Lotnica – Legnicka – pl. 1 Maja – Ruska / św. Mikołaja – Kazimierza Wielkiego – pl. Dominikański – św. Katarzyny – Piaskowa – pl. Bema – Jedności Narodowej – Nowowiejską – Sienkiewicza – Most Szczytnicki – Różyckiego – Paderewskiego – Mickiewicza – Sępólno;

- 706 (linia autobusowa) od skrzyżowania Jedności Narodowej / Nowowiejską – Jedności Narodowej – Most Warszawski – pl. Kromera;

- 711 (linia autobusowa dzienna) i 734 (linia autobusowa nocna) od skrzyżowania Jedności Narodowej / Nowowiejską – Jedności Narodowej – Most Warszawski – pl. Kromera – Toruńska – Kwidzińska – Kowale.

Remont ul. Jedności Narodowej miał się rozpocząć jeszcze jesienią, jednak przetarg na jego wykonanie został unieważniony ze względu na zbyt małą ilość

ważnych ofert.

Magazyn 995

01.11. Tuż po godzinie 10. Miejsce akcji: ul. Reymonta, kierunek północny. Obsada aktorska: 102Na-2059, 105Na 2368+2367, dwa żurawie wypadkowe oraz pracownicy MPK i Nadzoru Ruchu. Scena pierwsza: stodwójka dzielnie wiezie tłumy na Cmentarz Osobowicki, nie przejmując się zablokowaną drugą osią pierwszego wózka. Nadzór Ruchu natychmiast zauważa usterkę i zatrzymuje tramwaj. Próby ruszenia z miejsca kończą się niepowodzeniem. Pasażerowie wysiadają; korek tramwajowy szybko rośnie. Scena druga: autobusy specjalne zabierają część pasażerów z zablokowanych tramwajów osiągając zapewnienie 200%. Tramwaje osobowickich linii zaczynają nawracać w kierunku centrum ulicami Trzebnicką i Bałtycką. 15 minut później zjawia się kolejny żuraw z wózkiem podosiowym. Pierwszy żuraw przystępuje do akcji podnoszenia uszkodzonego wagonu i umieszczenia pod zablokowaną osią wózka. Po kilku minutach 2059 odjeżdża o własnych siłach w stronę Poświętnego. Scena trzecia: trzeci w kolejce skład 105Na 2368+2367 ma problemy z „włożeniem” wysuniętych z prowadnic drzwi, blokując tramwaje przez kolejne minuty. Dzielni pracownicy MPK szybko radzą sobie z zaistniałą sytuacją i tramwaj odjeżdża na Osobowice wyróżniając się z tłumu 0-procentowym zapelnieniem. Scena czwarta: godzina 10:30 – tramwaje ruszają. Do końca służby nie nadążają jednak odrobić

półgodzinnego spóźnienia.

Wojciech Gąsior

Zabrze

Magazyn 995

31.10. O godzinie 11:40 w centrum Zabrza wystąpiła awaria sieci wodociągowej. Ekipy budowlane remontujące instalacje ziemne na ul. Wolności pomiędzy Bankiem Śląskim a skrzyżowaniem z ul. Stalmacha naruszyły magistralę wodociągową, która pękła i zalała najbliższą okolicę podmywając ulicę i torowisko. Ruch tramwajowy został wstrzymany. Linia 3 nie kursowała w ogóle, linia 4 jeździła na trasie Wójtowa Wieś – Gliwice Zajezdnia, linia 5 na trasie Bytom – Biskupice, a linia 29 kursowała na trasie Chebzie – Zabrze Lompy. PKT uruchomiło komunikację zastępczą podstawiając autobus socjalny ZKT-4 Gliwice, 4 autobusy z firmy Transkom Piekary Śląskie oraz po jednym z PKM Gliwice i PKM Bytom. Ruch wznowiono o godzinie 21:40 za wyjątkiem trasy między Zabrzem a Gliwicami, gdzie tramwaje ruszyły dopiero o godzinie 0:50.

Rozmaitości

Ekipy PKT Katowice działając na zlecenie Urzędu Miasta w Zabrzu dokonały w ostatnich dniach akcji całkowitej fizycznej likwidacji pętli tramwajowej Zabrze Dworzec PKP. Z placu Dworcowego i ul. Dworcowej usunięte zostało torowisko, a całość zalana została równo asfaltem.

Jakub Jackiewicz

Zmiażdżony przód 105Na-2440, zajezdnia Borek.
Fot. Dawid Frączczak, 23.09.2002 r.

Przystanek

WYDAWCA: Klub Miłośników Pojazdów Szynowych,
ul. Grotkowska 23a, 60-176 Poznań

ADRES REDAKCJI: ul. Grotkowska 23a, 60-176 Poznań

E-MAIL REDAKCJI: przystanek@o2.pl

REDAKTOR NACZELNY:

Adam Konieczka, tel. 504-398-490

ZASTĘPCA REDAKTORA NACZELNEGO:

Jarosław Girstun

ZESPÓŁ REDAKCYJNY:

Ziemowit Cabanek, Tomasz Gieżyński

STALI WSPÓLPRACOWNICY:

Marek Drewniak, Remigiusz Grochowiak, Jakub Jackiewicz, Krystian Jacobson, Michał Kamiński, Rafał Lamch, Wojciech Lemański, Bartosz Mazur, Michał Musiał, Marcin Pejski, Jakub Putyra, Andrzej Soczówka, Sebastian Staschok, Marcin Stasny, Tomasz Szydłowski, Rafał Tamawski, Piotr Tomasik, Krzysztof Utracki, Maciej Zysko

REDAKTOR DZIAŁU POZNAŃSKIEGO:

Adam Białas (grozny@interia.pl)

STALI WSPÓLPRACOWNICY:

Krzysztof Dostatni, Grzegorz Narkiewicz, Łukasz Nowicki, Maciej Rudzki, Natalia Rychlewicz

REDAKTOR DZIAŁU SZCZECIŃSKIEGO:

Olaf Skrzymowski (bremen@o2.pl)

STALI WSPÓLPRACOWNICY:

Jacek Kalicki, Magdalena Murawska

REDAKTOR DZIAŁU WARSZAWSKIEGO:

Krzysztof Lipnik (lipton44@poczta.onet.pl)

STALI WSPÓLPRACOWNICY:

Grzegorz Fedoryński, Tomasz Kaczmarek, Mariusz Mazek

KOREKTA STYLISTYCZNA:

Ziemowit Cabanek

EDYCJA STRON WWW:

Piotr Buczkowski

SKŁAD:

Adam Konieczka

DRUK:

Studio-Sempel, ul. Małachowskiego 39,

61-129 Poznań.

Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych i zastrzega

sobie prawo do ich redagowania, skracania oraz opatrywania

własnymi tytułami. Redakcja nie odpowiada za treść

zamieszczanych reklam i ogłoszeń.